GUY DE MAUPASSANT

Gönül öyküleri

ÇEVİREN: HALUK ERDEMOL

Alakarga 064
Edebiyat 050
Gönül Öyküleri
© Alakarga Yayıncılık, 2014
ISBN: 978-605-5182-50-2
Sertifika No: 24365
Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Eylül 2014, İstanbul
Kapak Resmi: August Macke
Özal Matbaası: 0212 565 25 99
Matbaa Sertifika No: 26699

Alakarga Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. Ltd. Şti.
Keçecipiri Mah. Çamlıca Sok. No:3/A Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0533 667 05 17
alakargakitap@gmail.com
www.alakarga.com.tr
https://www.facebook.com/alakargayayinevi
https://twitter.com/alakargakitap

GUY DE MAUPASSANT

GÖNÜL ÖYKÜLERİ

ÇEVİREN: HALUK ERDEMOL

öykü

alakarga

GUY de MAUPASSANT, 1850 yılında doğdu. 1869 yılında Paris'te hukuk okumaya başladı. 1872 ve 1880 yılları arasında Denizcilik İşleri Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı'nda memurluk yaptı. Bir şair olarak Maupassant, *Des Vers* (1880) ile ilk çıkışını yaptı. Aynı yıl başyapıtı, *Boule De Suif* (1880) yayımlandı. İlerleyen yıllarda Maupassant, 300 kısa hikâye, altı roman, üç gezi kitabı yazdı. En iyi bilinen kitapları, *Une Vie* (*Bir Yaşam*, 1883), *Bel-Ami* (1885) *Pierre Et Jean (Piyer ile Jan*, 1888) ve *Le Horla* (1887)'dır. Avrupa ve Afrika'da çeşitli geziler yapan ve yeni gezi kitapları yazan Maupassant'ı ölüm ve yalnızlık korkusu sardı. Bunu gençlik yıllarında yakalandığı sifilis hastalığının etkisi olduğu düşünülmektedir. 1892 yılında hastalığın da etkisiyle aklını kaybetti ve intihar girişiminde bulundu. 43 yaşında hayata gözlerini yumdu.

İÇİNDEKİLER

Sunu 7
Alexandre 11
Âşıklar 19
Çocuk 25
Emir eri 33
Eskiden 39
Kütük 45
Mezar 53
Misti 59
Mutluluk 67
Simon'un Babası 75
Yılbaşı Hediyeleri 87

SUNU

Kısa öyküden söz edildiğinde aklıma gelen ilk yazar Guy de Maupassant oluyor her zaman. Nedenini sorgulayınca da yanıtını bulmakta zorlanmıyorum: İnsanı anlatıyor Maupassant. Öykülerinde iyi, kötü, çirkin, güzel, kösnül, yüzeysel, derin, insana özgü bütün nitelikler kaynaşıyor. Kurmacayla değil, bizzat yaşamın bağrından alarak oluşturduğu öykülerinde dolaysız, yalın, süslü bir sözcük dağarcığına gerek duymayan bir biçem ve kendi yaşam felsefesine koşut biçimde ayakları yere basan, ölümlü olduğunun bilincinde, bugünü yaşayan, seven, aldatan, aldanan, hovarda, öç alan, özveride bulunan, acı çeken, keyif süren, yazgısıyla savaşan, yüreğinin götürdüğü yere giden kadın ve erkekleri görünür gerçeğin ötesine geçerek anlatıyor.

Tolstoy, *Sanat Nedir?* başlıklı kitabında Maupassant'ın ismini ilk kez nasıl duyduğunu anlatır bize. Özetle "Sanırım 1881 yılıydı," der, "ziyaretlerinden birinde Turgenyev çantasından çıkardığı *Madam Tellier'nin Evi* başlıklı Fransızca bir kitabı bana uzatarak 'Genç bir Fransız yazar, bir bakın, fena değil, sizi tanıyor ve size büyük bir saygı duyuyor' demişti. O sıralarda güzel sanatlara eskiden verdiğim önemi yitirmiş olmama kar-

şın Turgenyev'i hoşnut etmek için kitabı okudum. Konusunu önemsiz ve ahlak anlayışıma ters bulduğum o öyküyü bitirdiğim anda yazarın yetenek denilen Tanrı vergisi özel armağana sahip olduğunu hemen gördüm. Bir yazarın ilgi duyduğu konulara doğrudan ve büyük bir dikkatle yoğunlaşma yeteneğidir bu. Böyle bir yetenekle donanmış bir yazar dikkatini yönelttiği şeylerde başkalarının göremediği yeni bir şey görür. İşte Maupassant'ın bu yeteneğe sahip olduğu açıkça görülüyordu. Ayrıca güzel bir biçemi vardı; söylemek istediğini açık, basit ve hoş bir biçimde ifade ediyordu."

Guy de Maupassant (1850-1893) Normandiya yöresinde Dieppe kasabası yakınlarındaki bir şatoda varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Annesi tanınmış yazar Gustave Flaubert'in çocukluk arkadaşı olduğundan Flaubert'in aileye yakınlığı ve genç Maupassant'ı öğrencisi gibi eğitmesi ve yönlendirmesi onun yazarlık yaşamında etkili olmuştur.

1871 yılında askere alınması sonucu Maupassant Fransa-Prusya savaşını yaşadı. Savaşın bitimini izleyen yıllarda denizcilik ve daha sonra da eğitim bakanlıklarında memurluk yaptı. Yazmaya bu sıralarda başladı. Flaubert'in aracılığıyla girdiği yazın çevreleriyle ilişkisini sürdürüyor, Flaubert'in evinde ve orada tanıştığı Emile Zola'nın evinde yapılan toplantılara katılıyordu. 1880'de yayımlanan 'Boule de Suif' isimli öyküsüyle (bu öykü dilimize 'Yağ Tulumu', 'Toparlak' ve 'Kartopu' başlıklarıyla çevrilmiştir) birden üne kavuştu. Flaubert Maupassant'a yazdığı bir mektupta, "Boule de Suif'i bir başyapıt olarak gördüğümü söylemek istiyorum. Bu küçük öykü yaşayacak, sizi temin ederim," demişti. Bu ba-

şarı üzerine yazar, memurluğu bırakıp kendini tümüyle yazma uğraşına adadığında 30 yaşındaydı. 43 yaşında yaşama veda ettiği ve son iki yılını hastalığı nedeniyle verimsiz geçirdiği dikkate alındığında bütün yapıtlarını 11 yılda vermiş olduğu görülmektedir.

1881'de yayımlanan ve yukarıda alıntıladığım Tolstoy'un anılarında sözü geçen *Madam Tellier'nin Evi* Flaubert'in de beğenisini kazanmıştır. İzleyen 11 yılda peş peşe yayımlanan ve sayıları 300'ü bulan öykülerinin dağıldığı *Matmazel Fifi, Av Öyküleri, Ay Işığı, Bayan Harriet, Sol El* ve *Gece ve Gündüz Öyküleri* gibi öykü kitaplarının yanı sıra Yazar, başta Tolstoy'un övgüyle söz ederek *"Sefiller'*den bu yana yazılmış en iyi Fransız romanı" dediği *Une Vie* (Bir Yaşam) olmak üzere zamanında çok satan nitelikte sayılabilecek *Güzel Dost, Oriol Tepesi, Pierre ve Jean, Ölüm Kadar Güçlü* ve *Yüreğimiz* isimli altı roman yazdı. Bunlara kendi teknesiyle çıktığı yolculukların anılarını içeren üç anlatı kitabı, Flaubert ve Turgenyev üzerine yazdığı incelemeleri de eklemek gerekir. Yazarın yaşadığı dönemde roman türünün el üstünde tutulduğu, kısa öykü türünün önemsenmediği gerçeği dikkate alındığında yazarın kısa öykü türünü okurlara sevdirerek öne çıkardığını, böylece yazın dünyasına yeni bir soluk getirdiğini, bir devrim yaptığını söyleyebiliriz.

1884'den başlayarak ruh sağlığı giderek kötüleştiğinden yazar sinir zayıflığı, düş görme ve ölüm saplantısı sarmalı içinde yaşamaya başlar. İlerleyen yıllarda yanında görünmez bir varlığın bulunduğuna inanır. "Horla" isimli öyküsünde böyle bir varlıkla savaşımını günlük biçiminde verir. 1892'nin Ocak ayında Cannes'da

bir otel odasında intihar girişiminde bulunur. Paris'te yatırıldığı bir klinikte sık sık bilincini yitirdiği ve sinir krizleri içinde geçirdiği günlerin ardından 6 Temmuz 1893 günü çok sevdiği yaşama veda eder. Cenaze töreninde bir konuşma yapan Zola, sözlerini şöyle bitirmektedir: "Geleceğin okuru onu yapıtlarıyla tanıyacak, yaşamı boyunca öykülerinde söylediği sevi ezgileriyle sevecektir."

Ben de Zola'nın sözlerinden esinlenerek Maupassant'm yürek ısıtan sevi izlekli öykülerinden bir demeti bu kitapta topladım.

HALUK ERDEMOL

ALEXANDRE

Her gün olduğu gibi Alexandre o gün de tekerlekli sandalyeyi saat dörtte Maramballe ailesinin küçük evinin kapısına yanaştırdı. Doktorun öğütleri uyarınca yaşlı ve kötürüm ev sahibesini saat altıya dek gezdirecekti onunla.

Sandalyeyi yaşlı bayanın en kolay oturabileceği bir yere girişin kenarına yanaştırıp eve girdiğinde lanetler okuyan, öfkeli bir ses duyuldu. Evin reisi, emekli piyade yüzbaşısı Joseph Maramballe'in böğuk sesiydi bu.

Sonra şiddetle çarpan kapıların, tekmelenen sandalyelerin ve aceleci adımların çıkardığı gürültüler duyuldu. Ortalık yeniden sessizliğe gömüldü. Birkaç dakika sonra Alexandre, Bayan Maramballe ile birlikte eşikte göründü. Merdivenleri inerken yorgunluktan halsiz kalmış kadıncağıza bütün gücüyle destek oluyordu. Kadın biraz zahmetle de olsa yerine yerleştikten sonra Alexandre sandalyenin arkasına geçti; tutamaçlarından ittirerek ırmağa doğru yola koyuldu.

İşte böyle her gün, karşılaştıkları kişilerin saygıyla verdikleri selamları alarak küçük kasabayı boydan boya geçiyorlardı. Kasabalıların sevip saydıkları yaşlı

bayan için olduğu kadar örnek bir hizmetkâr olarak tanıdıkları uzun, ak sakalıyla saygıdeğer görünümlü eski asker Alexandre'a da yönelikti bu selamlar.

Temmuz güneşi acımasızca sokağa vuruyor, çiğ ve yakıcı ışınlarını tek katlı evlerin üzerine boca ediyordu. Evlerin gölgeli kaldırımlarında uyuyan köpeklerin yanından geçerken Alexandre biraz soluk soluğa kalmış olsa da, bir an önce su kıyısına giden yola varmak için adımlarını sıklaştırmıştı.

Bayan Maramballe, kenarı arada bir adamın ifadesiz yüzüne değen beyaz şemsiyesinin altında uyuklamaya başlamıştı bile. Ihlamur ağaçlarının bulunduğu gezinti yoluna saptıklarında ağaçların gölgesinde uyandı. Sevecen bir sesle "Biraz yavaş sürsene evladım," dedi, "bu sıcakta harap ediyorsun kendini." İyi kalpli kadın yavaşlama isteğinin kendi nahif bencilliğinden kaynaklandığını aklına bile getirmiyordu. Yavaşlamak istiyordu, çünkü yaprakların gölgesine sığınmıştı.

Ihlamur ağaçlarından oluşan bir kemerle örtülü bu yolun kenarında iki yanı söğüt ağaçlarıyla çevrilmiş kıvrımlı yatağında Navette ırmağı akıyordu. Küçük anaforların çıkardığı gurultulu sesler, kayalara çarpan dalgacıkların şırıltısı ve akıntının ani dönüşleri tüm gezinti yolu boyunca suyun hoş şarkısını ve nemli serinliğini yayıyordu. Bayan Maramballe buradaki nemli serinliğin tadını çıkara çıkara hoş havayı içine çektikten sonra, "Oh, iyi geldi, gidebiliriz," diye mırıldandı. "Bizimki ters tarafından kalkmıştı bugün."

"Öyleydi ham'fendi," diye yanıtladı Alexandre.

Önce subayın emir eri, daha sonra da efendisinden

ve hanımından ayrılmak istemeyen basit bir hizmetkâr olarak otuz beş senedir bu evin hizmetindeydi. Ve altı senedir de hanımını her akşamüstü kasabanın dar sokaklarında gezdiriyordu. Kendini adadığı bu uzun hizmetin ve her gün başbaşa kaldıkları bu gezintilerin sonucunda yaşlı kadınla hizmetkârı arasında kadında sevecenlik, adamda saygı duygularının kökleştiği bir tür yakınlık oluşmuştu. Eşit konumdaki iki kişi gibi konuşur, ev işlerinden söz eder olmuşlardı. En çok konuştukları, sohbetlerinde kaygıyla dile getirdikleri konu ise Yüzbaşı'nın parlak bir başlangıç sonrası terfisiz gelip geçen ve sönük bir sonla noktalanan uzun meslek yaşamının acılaştırdığı huysuz ve hırçın kişiliğiydi.

Bayan Maramballe, "Ters adam tersinden kalkar," diye sürdürdü sözlerini. "Görevinden ayrıldıktan sonra daha da arttı huysuzluğu."

Alexandre bir iç çekişle hanımının düşündüklerini tamamladı: "Ham'fendi, şöyle de söylenebilir belki: Her günkü hali bu, üstelik ordudan ayrılmadan önce de böyleydi."

"Doğru söylüyorsun. Fakat şansı hiç yaver gitmedi adamcağzın. Yirmi yaşındayken üstün cesaret madalyası alarak mesleğe başlamıştı. Sonrasında yirmisinden ellisine dek yüzbaşılıktan öte gidemedi. Oysa o başlangıçta en azından albay rütbesiyle emekliye ayrılmayı bekliyordu."

"Ham'fendi, bunun kendi hatalarının sonucu olduğunu düşünmez misiniz acaba? Herkese öyle sert davranmasaydı üstleri daha çok sever ve kayırırdı onu. Sertlik hiçbir işe yaramaz. İyilik görmek için iyi dav-

ranmak gerekir. Bize böyle davranmasına gelince, sonuçta bu bizim hatamız; çünkü onun yanında kalmayı uygun görmüşüz, ama başkaları için durum farklı."

Bayan Maramballe düşüncelere dalmıştı. Yıllardır kocasından çektiklerini, onun kaba davranışlarını geçiriyordu aklmdan. Oysa yıllar önce yakışıklı, henüz genç ve madalyalı bir subayken evlenmişti onunla. Geleceği parlak denmişti. İnsan nasıl da yanılıyordu yaşamda!

"Biraz duralım, sevgili Alexandre," diye mırıldandı. "Siz de bankınızda dinlenin."

Pazar yürüyüşlerine çıkanlar için gezinti yolunun sapağına konulmuş, tahtadan, yarısı çürük bir banktı bu. Her geldiklerinde birkaç dakika soluklanmak için buraya oturmayı alışkanlık edinmişti Alexandre. Oturdu; kendine özgü içten ve gururlu bir tavırla sakalını, aşağıya doğru yelpaze gibi açılan o güzelim sakalını ellerinin arasına alarak bu kıldan uzantının büyüklüğünü bir kez daha duyumsamak istercesine, midesinin hizasına kadar sıvazlayıp parmaklarının arasında bir süre tuttu onu.

Bayan Maramballe, "Ben onun eşiyim," diye sürdürdü sözlerini, "evliyim onunla; yaptığı haksızlıklara katlanmak benim için doğal bir şey, fakat benim iyi yürekli Alexandre'cığım, sen de onun kahrını çektin, anlamadığım şey bu."

Alexandre omuz silker gibi belli belirsiz bir hareket yaptı. "Şey, ben mi, ham'fendi?"

"Evet, öyle. Çok düşündüm bunu. Onunla evlendiğimde emir eriydiniz; ona katlanmaktan başka bir şey

gelmezdi elinizden. Fakat daha sonra çok az para aldığınız ve kötü davranışlarla karşılaştığınız halde neden yanımızda kaldınız? Oysa herkesin yaptığı gibi evlenip bir yuva kurabilir, çoluk çocuk sahibi olabilirdiniz."

Alexandre "Ah, ham'fendi, benim için farklı bir şey bu," deyip sustu. Aklında yankılar yapan bir şeyler varmış da onları söküp atmak istiyormuş gibi sakalını çekiştiriyor, şaşkınlık içindeki biri gibi gözlerini devirip duruyordu.

Bayan Maramballe, "Köylü değilsiniz," diyerek sürdürdü düşündüklerini. "Eğitim görmüşsünüz."

Alexandre, gururlu bir tavırla atılarak sözünü kesti kadının. "Kadastrocu olmak için eğitim görmüştüm, ham'fendi."

"Peki o zaman neden yanımızda kaldınız? Yaşamınızı boşa harcamak için mi?"

"Öyle oldu, işte öyle," diye kekeledi Alexandre, "mizacım böyle, onun kusuru."

"Mizacınız mı, nasıl yani?"

"Bağlandım mı bağlanıyorum, hepsi bu."

Kadın gülmeye başladı. "Bakın hele, sizi yaşam boyu Maramballe'e bağlayan şeyin onun sevecen davranışlarıyla yumuşak huyu olduğuna mı inandırmaya çalışıyorsunuz beni?"

Alexandre oturduğu bankta sıkıntıyla kıpırdanıp duruyordu. Kararsız bir şaşkınlık içinde olduğu belliydi. Bıyıklarının uzun kılları arasından gelir gibi bir mırıltı çıktı dudaklarından. "O değil, sizsiniz."

Her gün özenle kıvrılıp taranan, kuğu tüyleri gibi parlak, kar beyazı saçlarının hoş yüzünü taçlandırdığı yaşlı kadın sandalyesinde kımıldanarak şaşkın gözlerle baktı hizmetkârına.

"Ben mi, sevgili Alexandre, nasıl olur?"

Adam utanılası gizlerini itiraf etmeye zorlanmış çekingen kişilerin yaptığı gibi havaya, sonra başını çevirerek sağa sola, sonra da uzaklara bakmaya başladı. En sonunda kendisine hücum emri verilmiş bir askerin gözüpekliğine bürünerek konuştu:

"Şöyle oldu: Teğmenden ilk kez bir mektup getirmiştim küçükhanıma ve o da bana gülümseyerek bir frank vermişti. İşte böyle oldu."

Kadıncağız iyi anlayamamıştı. "Nasıl, açıklayın," dedi ısrarla.

Adam işlediği suçu itiraf ederek çöken bir zavallının ürküsüyle yüreğini boşalttı: "İçimde ham'fendiye karşı birtakım duygular oluşmuştu. İşte böyle!"

Kadın hiçbir şey demedi. Artık ona bakmıyor, başını önüne eğmiş düşünüyordu. İyi kalpli, haktanır, akıllı ve duyarlı biriydi. Yanında yaşamak için hiçbir şey demeksizin her şeyden vazgeçen bu zavallı adamın sonsuz özverisini düşündü bir an. Ağlamak geldi içinden.

Sonra biraz ciddi, fakat öfkeden uzak bir yüz ifadesiyle, "Eve dönelim," dedi.

Alexandre ayağa kalktı, tekerlekli sandalyenin arkasına geçerek itmeye başladı. Köye yaklaşırlarken yolun yarısında yüzbaşı Maramballe'in onlara doğru geldiğini gördüler.

Yanlarına gelir gelmez adam, "Akşam yemeğinde ne var?" diye sordu karısına. Öfkelenmek üzere olduğu belliydi.

"Ufak bir tavukla börülce var."

Tepesi attı adamın. "Tavuk, yine tavuk, hep tavuk! Tanrım! Bıktım senin tavuğundan. Bana her gün aynı şeyi yedirmekten başka bir şey gelmiyor aklına."

Kadıncağız boynu bükük, "İyi ama, doktorun ne dediğini biliyorsun," diye karşılık verdi. "Midene en iyi gelen şey bu. Miden sağlam olsaydı şimdiye kadar yapmadığım yemekler yedirirdim sana."

Yüzbaşı bu sefer öfke içinde Alexandre'ın karşısına dikildi. "Midem sağlam değilse hep bu hödük herifin yüzünden! Otuz beş yıldır pis yemekleriyle zehirliyor beni!"

Bayan Maramballe birden yaşlı hizmetkâra çevirdi bakışlarını. Göz göze geldiler. Bakışları karşılaştığında o tek bakışla, "Teşekkür ederim," dediler birbirlerine.

ÂŞIKLAR

Viyana sosyetesinden genç ve güzel bir bâyan, birçok genç ve güzel bayanın yaptığı gibi, yanında kocası olmaksızın, günün modasına uyarak yabancıların da sıkça gittiği kaplıca kenti Karlsbad'a gitmişti geçen yaz.

Üyesi bulunduğu sosyetede sıkça yaşandığı üzere, ailesinin baskısıyla ve para için evlenmiş, fakat cicim aylarının aşk kıvılcımları evliliğin kök salması için yeterli olmamıştı. Bir oğlan çocuğu, yani bir mirasçı doğurarak aile geleneğini ve kocasının beklentilerini yerine getirdikten sonra karı kocanın yolları ayrılmıştı. Genç ve yakışıklı koca üye olduğu kulüplere, at yarışlarına ve tiyatro kulislerine dönerken çekici ve koket karısı da zamanını operadaki locasında, kışları güneyde ve yazları da dönemin gözdesi olan bir kaplıca kasabasında geçirmeye başlamıştı.

Kadın Viyana'ya son dönüşünde sayfiye yerlerinden birinde tanıştığı ve yüksek rütbeli yöneticilerle ilişkileri çok iyi olan Polonyalı bir delikanlıyı getirmişti yanında. Genç adam yerinin sağlamlaştığı kesinlik kazanmış bir gözdenin bütün hak ve özgürlüğünün tadını çıkarıyor ve kendisine verilen görevleri bir köle gibi yerine

getiriyordu.

Benzer durumlarda olduğu gibi bayan, Viyana'nm banliyölerinden birinde küçük bir ev kiralamış ve içini çok güzel döşetmişti. Âşığı ile orada buluşuyordu. Her zaman çok çekici biçimde giyiniyor, bazen Offenbach'ın operasındaki Güzel Helen oluyor –bu kişiliğe bürünürken daha çok eski Yunandaki giyim tarzını taklit ediyordu– bazen de haremdeki bir cariye ya da şen şakrak bir köylü kızı kılığına giriyordu. Fakat kış gelince bu buluşmalardan yorulmuş ve işlerin daha kolay ve rahat biçimde yürümesini istediğinden âşığını kendi evinde ağırlamayı kafasına koymuştu. Bunun nasıl gerçekleşeceği sorunu kalıyordu geriye.

Kafasına bir şey koyup da onu yapmaktan geri kalmayan her kadın gibi o da bu soruna bir çare bulmakta gecikmedi. Bir iki gün düşündükten sonra duruma bir çare bularak evindeki ilk randevusunu verdi.

Polonyalı delikanlı çok yakışıklıydı. Yüz hatları ve görünüşü kadınsıydı; orta boylu ve narin yapılıydı. Dudaklarından gülümseme eksik olmazdı. Hayat dolu bir Baküs'e benzeyen bu gencin saçlarına birkaç yapma bukle eklendiğinde Venüs sanabilirdi onu görenler. Kafasından bunları geçiren varlıklı Bayan yakışıklı genç güzel bir Polonyalı kadın kılığına girmesini önerdi; böylece hiçbir sorun çıkmadan evine gelip rahatça kendisini ziyaret edebilecekti. Zaten kış geldiğinden kalın kumaşlardan yapılma ağır bir elbise bu görünüm değişikliğini kolaylaştıracaktı.

Ev sahibesi amacını gerçekleştirmek için âşığına güzel elbiseler satın aldı. Bu hazırlığı izleyen bir iki gün

içinde de kocasına yazın Karlsbad'da tanıştığı Polonyalı genç ve güzel bir bayanın kışı Viyana'da geçireceğini ve kendisini sık sık ziyaret edeceğini söyledi. Kocası bu sözleri büyük bir ilgisizlikle dinledi, çünkü karısının kadın arkadaşlarıyla asla ilişkiye girmezdi. Temel kurallarından biriydi bu. Her zaman olduğu gibi o gece de kulübüne gitti. Ertesi gün Polonyalı kadın aklından çıkmıştı bile.

Kocanın evden çıkmasından yarım saat sonra bir araba durdu evin kapısında. Arabadan çıkan orta boylu, ince yapılı ve yüzü kapalı bir bayan halıyla kaplı merdivenlerden çıkarak ev sahibesinin yatak odasına girdi. Misafir bayan ev sahibesinin ateşli âşığına dönüşmüştü az sonra.

Genç Polonyalı, büründüğü kadın kılığına çabucak alışmış ve kentin caddelerinde o kılıkta gözükmekten ve erkeklerin kendisine ilgiyle bakmasından, hatta peşine takılmalarından keyif almaya ve koket bir kadının erkeklere acı çektirirken aldığı hazzın tadını çıkarmaya başlamıştı.

Polonyalı delikanlının artan bir cesaretle sürdürdüğü bu oyun, operaya gittiği bir gece son buldu.

O gece özel bir locada, peruğunun siyah bukleleri nin gür dalgalar halinde üzerine döküldüğü siyah benekli beyaz kürküne sarınmış otururken, tam karşıdaki locada oturan yakışıklı bir genç sürekli göz etmeye başladı. Delikanlı da cesaretlendiren biçimde karşılık verdi ona. Üçüncü perdenin sonunda loca görevlisi bir buket getirdi sahte Venüs'e. Bukete iliştirilmiş kartta şunlar yazılıydı:

"Siz dünyadaki en güzel kadınsınız. Diz çöküyor ve bana bir randevu vermeniz için yalvarıyorum."

Polonyalı delikanlı kolayca büyülediği erkeğin ismini okuyunca gizemli bir gülümsemeyle cevap yazdı ve karşı locaya gönderdi. Kartta, "Tiyatrodan sonra. Valeska," yazıyordu.

Sahte Venüs tiyatro çıkışında yüzü kapalı ve kürküne sarınmış, arabasına binerken genç adam arabanın yanında duruyordu. Şapkasını çıkararak kapıyı açtı ona. O da nazik davranarak âşığının arabasına binmesine izin verdi. Yol boyunca çok sevecen ve işveli bir havada konuştu onunla. Fakat daha evine varmadan âşığını arabadan indirerek başından savacak kadar acımasız olmasını da bildi.

Artık her gece tiyatroya gidiyor ve her seferinde de ateşli mektuplar alıyordu. Oyundan sonra âşığını arabasına alarak evine kadar kendisine eşlik etmesine izin veriyordu. Diğer erkekler genç âşığın elde ettiği bu parlak başarıyı kıskanmaya başlamışken herkesi şaşkına çeviren bir felaket yaşandı.

Bir gün, Polonyalı delikanlının âşığı olan bayanın kocası sevişen çifti her türlü açıklamayı olanaksız kılan bir durumda yakalayıverdi ansızın. Fakat ev sahibi öfke ve kıskançlıkla titreyerek duvarda asılı duran küçük bir Çerkez hançerini kınından çıkarırken –bu arada karısı yarı baygın, bir koltuğa atmıştı kendini –Polonyalı delikanlı çabucak bukleli peruğunu takıp eve geldiğinde üzerinde olan ipek elbiseyi giyiverdi.

"Bu da ne demek oluyor?" diye kekeledi ev sahibi, "Valeska?"

"Evet bayım," diye yanıtladı genç Polonyalı. "Evet, Valeska. Evinize gelip karınıza birkaç aşk mektubu göstermeye gelen Valeska; bu mektuplar..."

"Hayır, hayır," dedi aldatılmış ama yine de suçlu olan koca, yalvarırcasına. "Hayır, gerek yok buna." Bunları söylerken hançeri geri koyuyordu kınına.

"İyi, o zaman aramızda bir barış anlaşması yapılmış demektir," dedi Polonyalı genç, soğukkanlı bir tavırla. "Fakat elimdeki silahları unutmayın. Herhangi bir olasılığa karşı saklayacağım onları."

Sonra da iki erkek nezaketle eğilerek birbirlerini selamladılar. Beklenmedik ziyaret böylece sona ermişti.

O günden sonra evli çiftin evlilik yaşamındaki birliktelikleri Başkan Grant'ın bütün dünyaya vermiş olduğu sonsuz barış mesajını izler biçimde yürüdü. Genç bayan artık âşığına eteklik giydirmeye gerek görmedi. Kocası da sahtesine ayırmış olduğu zamandan çok daha fazlasını gerçek Valeskalarla geçirmeye başladı.

ÇOCUK

Jacques Bourdillere uzun bir süredir evlenme düşüncesini yeminle kafasından silmişti. Fakat birden fikrini değiştirdi. Buna yol açan olay bir yaz günü deniz kıyısında geldi başına.

Bir sabah kumlarda uzanmış denizden çıkan kadınları seyrederken yanından geçen küçük bir çift ayak, ince ve narin kıvrımlarıyla etkiledi onu. Bakışlarını yukarıya doğru yönelttiğinde pazen bir bornoza sımsıkı sarınmış bir beden ve baştan başka hiçbir şey görmemesine karşın ayaklardan başa dek algıladığı görüntüye hayran kalmıştı. Tensel zevklere düşkün ve hızlı yaşayan bir erkekti Jacques. Bu nedenle ilk bakışın üzerinde bıraktığı hoş izlenim yüreğinden yakaladı onu. Sonra da genç kızm yüz hatlarının sevimli diriliğine ve ruhunun saflığına tutuldu. Hemen âşık oldu ona.

Kız ailesiyle tanıştırdığında Jacques iyi bir izlenim bıraktı. Kızı, yani Berthe Lannis'i uzakta, kıyı boyunca uzanan sarı kum şeridinde görür görmez tepeden tırnağa hoş titreyişlere kapılıyor, ona yaklaştığında ise dili tutuluyor, konuşamıyor, hatta düşünemiyor gibi oluyor, kulaklarında çınlama, yüreğinde değişik bir atış, kala-

kalıyordu karşısında. Aşk mıydı bu?

Duygularını çözümleyemiyordu, fakat gönlünün bu kızı eş olarak seçtiğine karar verdi sonunda.

Kızın ailesi uzun süre çekimser kaldı. Jacques hakkında pek iyi şeyler duymamışlardı. Bir sevgilisi olduğu söyleniyordu. Son bulduğu sanılan, fakat aslında süren ilişkilerden biriydi bu. Hem Jacques ne kadar sürerse sürsün karşısına çıkan her kadınla aşk yaşamıştı.

Son zamanlarda durulmuş ve uzun süreli ilişki kurduğu kadınla görüşmeyi kesmişti. Bir arkadaşı aracılığıyla kadının geçimini sağlamıştı ama artık onu görmek, adını bile anmak istemiyordu. Ondan gelen mektupların hiçbirini açmıyordu. Terk ettiği kadının kargacık burgacık yazısını hemen tanıyor ve içeriğinde serzeniş ve şikayetlerin yer aldığını bildiği her mektubu aldığında öfkeleniyor, zarfını bile açmadan yırtıp atıyordu.

Değişebileceğine kimse inanmadığından güven sınavı kış boyunca sürdü. Evlilik izni bahara dek çıkmadı. Nikâh Paris'te Mayıs başında gerçekleşti.

Genç çift geleneksel balayı yolculuğuna çıkmak istemedi. Genç kuzenlerin de katıldığı danslı toplantıları izleyen yorucu düğün kutlamalarının fazla uzamaması için genç çift, ilk gecelerini kızın evinde geçirmeyi, sabah olur olmaz da tanıştıkları ve aşklarının filizlendiği o deniz kıyısına gitmeyi kararlaştırdı.

Gece olmuştu; büyük salonda dans sürüyordu. Yeni evliler Japon tarzı döşenmiş küçük bir odaya çekilmiş, dinleniyordu. Parlak renkli ipek şeritlerin sallandığı köşeler, tavandan dev bir yumurta gibi sarkan büyük, renkli bir fenerin yumuşak ışıklarıyla aydınlanıyor,

açık pencereden giren temiz hava okşar gibi yüzlerini yalayıp geçiyordu. Ilık ve sakin bir geceydi, ilkbahar tüm kokularını saçmıştı ortalığa.

Yeni evliler sessizce, el ele oturuyor, arada bir bütün güçleriyle birbirlerinin ellerini sıkıyorlardı. Kız yaşamındaki bu büyük değişiklikten dolayı kendinden geçmiş gibi hülyalı bakışlarla oturuyor, yaşamına yeni giren bu olayın bütün dünyayı değiştireceği inancı içinde nedenini bilmeksizin biraz tedirgin, tüm gövdesi ve ruhunu saran tanımlanamaz ve hoş bir bitkinlik duygusuyla ağlamaya hazır, sevinçten bayılacakmış gibi heyecanla gülümsüyordu.

Jacques da gözlerini kırpmadan ona bakıyordu. Konuşmak istiyor, fakat söyleyecek bir şey bulamadığından bütün heyecanını kızın ellerini sıkarak açığa vuruyordu. Arada bir "Berthe!" diye mırıldandığında kızın bakışları bir an için onun bakışlarıyla karşılaşıyor, fakat Jacques'ın delici ve ateşli bakışları karşısında kızın bakışları yenik düşüyordu.

Birbirlerine söyleyecek bir şeyler gelmiyordu akıllarına. Yalnız bırakmışlardı onları, ama dans edenlerden bazıları arada bir gelip gizemli bir olayın ağzı sıkı ve güvenilir tanıklarıymış gibi şöyle bir göz atıyorlardı onlara.

Derken kapı açıldı, bir hizmetçi girdi içeriye. Elindeki tepside az önce bir ulağın getirdiği bir mektup vardı. Jacques hafifçe ürpererek mektubu aldı. Gizemli bir felaket habercisiyle karşılaşmış gibi birden belirsiz bir korku çökmüştü yüreğine. Zarfa ve üzerindeki yabancı el yazısına uzun uzun baktı. Zarfı açmaya cesaret ede-

miyor, içindeki mektubu okumak istemiyordu. Çılgınca bir itkiyle zarfı cebine atmayı, buradan uzaklaştıktan onra okumayı düşündü. Fakat zarfın köşesindeki, altı çizili "Çok Acele" sözcüklerini görünce korkuya kapıldı. "Özür dilerim sevgilim," diyerek açtı zarfı. Mektubu okuyunca benzi soldu. Sözcükleri hecelercesine tekrar tekrar okudu mektubu.

Başını kaldırdığında takındığı yüz ifadesi içine düştüğü sıkıntılı durumu yansıtıyordu. "Sevgilim," dedi kekeleyerek, "mektup çok iyi bir dostumdan geliyor. Başına talihsiz bir şey gelmiş. Ölüm kalım meselesi. Bana ihtiyacı var. Hemen yanına gitmem gerekiyor. Seni yarım saatçik yalnız bıraksam olur mu? Hemen dönerim."

Kızcağız şaşkınlık içinde titreyerek, "Git, sevgilim," diye kekeledi. Eş unvanını yeni kazandığından henüz neler olup bittiğini sorgulayacak cesarete sahip olmadığını düşünüyordu. Jacques gidince yalnız, yandaki salondan gelen dans müziğini dinlerken buldu kendini.

Eline gelen ilk şapka ve paltoyu kapıp basamakları ikişer üçer atlayarak aşağı inen Jacques girişin aydınlığında mektubu bir kez daha okudu. Şunlar yazılıydı mektupta: "Bayım: Ravet adında bir kız, sanırım eski sevgiliniz, az önce doğum yaptı. Çocuğun sizden olduğunu söylüyor. Anne ölmek üzere ve sizi yanına çağırıyor. Size yazmayı görev bildim. Çok mutsuz ve acınası bir kadından bu son isteği esirgemeyeceğinizi umuyorum. Saygılarımla, Dr Bonnard."

Jacques kliniğe vardığında kadın ölümle pençeleşiyordu. Jacques önce tanıyamadı onu. Doktor ve iki

hemşire kadının başında, ellerinden geleni yapıyorlardı. Buz kovaları ve kanlı bezler vardı yerlerde. Halı su içindeydi. Bir masanın üzerinde iki mum yanıyordu. Yatağın arkasında sepet örgüsü bir beşikte bir bebek ağlıyor ve onun her çığlığında anne acılar içinde, buzlu bezler altında titreyerek ondan yana dönmeye çalışıyordu.

Kadının kanaması vardı. Buz tedavisine ve onca bakıma karşın acımasız kanama sürüyor, yaşamının özünü damarlarından çekip alıyordu.

Kadın Jacques'ı görünce tanıdı ve kollarını kaldırmaya çalıştı, ama yapamadı. Gücü tükenmişti. Solgun yanaklarından yaşlar süzülüyordu. Jacques yatağın yanında diz çöküp kadının ellerini avucuna alarak kendini kaybedercesine öptü onları. Sonra yavaş yavaş kadının solgun, çökük yanaklarına yaklaştırdı yüzünü. Hemşirelerden biri başlarında mum tutuyor, doktor da odanın bir köşesinden onları izliyordu.

Kadın uzaklardan gelen bir sesle, "Sevgilim," dedi, "sonum yakın. Gitmeyeceğine, son anıma kadar yanımda kalacağına söz ver."

Jacques yanağını ve saçlarını öptü onun. "Merak etme," dedi, "yanındayım." Ağlıyordu.

Kadın bir süre sustu. Konuşmayı sürdürürken, giderek zayıflıyordu sesi. "Bebek senin," dedi, "Tanrı'nın huzurunda ve ruhum üzerine yemin ederim ki o senin çocuğun. Bak, ölürken yemin ediyorum. Senden başkasını sevmedim; ona bakacağına söz ver."

Jacques bu acılı bedeni kucaklamaya çalıştı. Yüreği pişmanlık ve üzüngle dolu, "Yemin ederim ki," diye kekeledi, "onu sevgiyle büyüteceğim; her zaman yanımda

olacak." Kadın Jacques'ı öpmeye çalıştı. Başını kaldırmaya gücü yetmeyince bir öpücük istercesine kanı çekilmiş soluk dudaklarını uzattı. Jacques da bu acınası çağrıya karşılık vererek dudaklarını yaklaştırdı.

Biraz sakinleşince, "Yanıma getir bebeği," diye mırıldandı kadın, "onu sevdiğini görmek istiyorum."

Jacques kalkıp bebeği aldı. Yatağa, aralarına koydu onu. Bebek ağlamayı kesmişti. Kadın, "Öyle kal," diye mırıldandı. Jacques yatağın başında kımıldamadan durdu. Alev alev yanan eli az önce sevgiyle titreyen, ama şimdi ölümün soğukluğuyla sarsılan bir eli tutuyordu. Duvardaki saat önce gece yarısını gösterdi, sonra biri, sonra ikiyi.

Doktor geri gelmişti. İki hemşire bir süre ses çıkarmadan etrafta dolaşmış, sonra da sandalyelerde uyuyakalmışlardı. Bebek uyuyordu. Anne de gözleri kapalı, uyuyor gibiydi.

Perdelerin arasından soluk tanyeri ışıkları süzülürken kadın birden, hızlı ve şiddetli bir hareketle kollarını iki yana açtı. Neredeyse yere atıyordu bebeği. Gırtlağından hırıltı gibi bir ses çıktı, sonra hareketsiz kaldı. Ölmüştü.

Hemşireler ayağa fırladı. "Her şey bitti," sözcükleri çıktı ağızlarından.

Jacques bir zamanlar çok sevdiği kadına bir kez daha baktı, sonra da saate. Dördü gösteriyordu. Kaçar gibi, paltosunu unutup, damatlık giysisi içinde, kucağında bebek, çıktı oradan.

Genç eşi o gittikten sonra Japon işi döşemeli o kü-

çük odada sakin bir tavırla beklemiş, gelmediğini görünce endişe içinde, fakat kayıtsız ve sakin bir görünüm sergileyerek salona geçmişti. Annesi kocasının nerede olduğunu sorunca, "Odasında," diye yanıtlamıştı, "az sonra gelecek." Bir saat sonra herkes onu sorguya çektiğinde mektuptan, Jacques'ın kaygı verici görünüşünden söz etmiş ve onun bir kazaya uğradığından korktuğunu söylemişti.

Yine de beklemişlerdi. Konuklar gitmiş, sadece en yakın akrabalar kalmıştı evde. Hıçkırıklarla ağlayan gelini gece yarısı zorla yatırmışlar, annesi ve iki teyzesi başında beklerken babası bir haber almak umuduyla karakola gitmişti.

Saat beşe gelirken hafif bir gürültü geldi salondan. Kapı hafifçe açılmış ve kapanmıştı. Sonra kedi miyavlaması gibi bir ses kapladı sessiz evi.

Kadınlar hareketlendi; en başta bir bornoza sarınmış olan Berthe teyzelerini itiştirip kendilerine yol açarak hepsi salona koştu.

Jacques solgun yüzü ve bitkin görünümüyle kucağında bebek dikiliyordu ortada. Kadınlar şaşkınlık içinde ona bakakaldılar. Fakat Berthe birden cesaretini toplamış bir tavırla ileri fırladı ve endişe dolu bir sesle, "Ne var? Ne oldu?" diye sordu.

Jacques, "Bir çocuğum oldu," dedi kısaca, "annesi az önce öldü." Ve beceriksiz bir tutuşla kucağındaki ağlayan bebeği uzattı.

Berthe hiçbir şey söylemeden bebeği kucağına aldı; öptükten sonra bağrına bastı onu. Gözleri yaşla dolu "Annesi öldü mü dedin?" diye sordu. "Evet," dedi Jacqu-

es; "az önce kollarımda öldü. Geçen yazdan beri ilişkimi kesmiştim. Çocuktan haberim yoktu; doktor haber göndermiş."

"Peki," dedi Berthe, "o zaman birlikte büyütürüz onu."

EMİR ERİ

Subaylarla dolu mezarlık, çiçeklenmiş bir tarla gibiydi. Kırmızı kepler ve pantolonlar, altın rengi rütbe şeritleri ve düğmeler, kılıçlar, kurmay subayların metal uçlu kordonları, avcı ve süvari erlerinin şerit süsleri mezarların, siyah veya beyaz haçlarının demirden, mermerden ya da ahşaptan yapılmış yürek sızlatan kollarını ölüler diyarına göçmüş insanlara açan mezarların arasından geçip duruyordu.

Albay Limousin'in iki gün önce yüzerken boğulan karısı az önce toprağa verilmişti.

Tören son bulmuş, rahipler gitmişti ama iki subayın kollarına girerek destek verdiği Albay mezarın önünde ayakta durmayı sürdürüyor, çukurun dibindeki, genç karısının çürümeye başlamış bedenini gizleyen ahşap tabuta bakıyordu.

Yaşlılığa adım atmış Albay ak bıyıklı, uzun boylu zayıfça bir adamdı. Üç yıl önce bir arkadaşının, Albay Sortis'in ölümünden sonra onun yetim kızıyla evlenmişti.

Albaya destek veren yüzbaşı ve teğmen, komutanlarını mezarın başından uzaklaştırmak isterken Albay gözyaşlarını cesurca tutmaya çalışarak onlara direniyor,

zor duyulan bir sesle, "Hayır, bırakın biraz daha kalayım," diye mırıldanıyordu. Orada, kendisine dipsizmiş gibi gelen çukurun, bu dünyada kendine kalan her şeyin, kalbinin ve yaşamının gömülü olduğu bu derin uçurumun kenarında bacakları titreyerek dikilmeyi inatla sürdürüyordu.

Birden yanında beliren General Ormont Albay'ı kolundan tutup, "Haydi, eski dost, gidelim, burada daha fazla kalmanın gereği yok," diyerek neredeyse zorla sürüklemeye başladı onu. Albay da bu sözlere boyun eğip evine döndü.

Çalışma odasının kapısını açtığında masasının üzerinde bir mektup olduğunu gördü. Zarfı eline alınca şaşkınlık ve heyecandan bayılır gibi oldu. Karısının el yazısını tanımıştı. Zarfın üzerinde o günün tarihini taşıyan bir posta pulu vardı. Açıp okumaya başladı:

BABA,

Size eskiden olduğu gibi baba dememe izin verin. Bu mektubu aldığınızda ben ölmüş ve toprağa girmiş olacağım. Belki o zaman bağışlarsınız beni.

Sizi duygusallığa sürüklemek veya yaptığım hatayı yumuşatmaya çalışmak istemiyorum. Bir saat içinde kendini öldürecek olan bir kadının tüm içtenliğiyle baştan sona bütün gerçeği, yalnızca gerçeği anlatmak istiyorum size.

Büyük bir cömertlik gösterip benimle evlendiğinizde kendimi gönül borcuyla size adamış ve küçük bir kızın kalbiyle sevmiştim sizi, neredeyse babam kadar. Bir gün dizlerinizde otururken beni kucakla-

dığımzda kendimi tutamayıp "Baba" demiştim size. Kalbimin derinliklerinden içgüdüsel olarak gelen bir çığlıktı bu sözcük. Gerçekten bir babaydınız benim için, başka bir şey değil. O zaman gülmüş ve "Bana hep böyle de yavrum, bu çok hoşuma gider." demiştiniz.

Bu kente geldik ve –bağışlayın beni babacığım– ben birine âşık oldum. Uzun zaman direndim, hemen hemen iki yıl, evet doğru okuyorsunuz, iki yıl, ama sonunda direncim kırıldı. Utanç kaynağı bir kadın oldum; kendini yitirmiş bir kadın.

"Ya o adam? Kim olduğunu bilemezsiniz. Bu konuda kafam rahat, çünkü sürekli çevremde ve yanımda olan on iki subay vardı. Siz, "on iki takımyıldızım," derdiniz onlar için.

Babacığım, onun kim olduğunu bulmaya çalışmayın ve ondan nefret etmeyin. Onun yerinde kim olsa aynı şeyi yapardı ve üstelik beni tüm kalbiyle sevdiğinden de eminim.

Dinleyin: Bir gün Bécasses adasında buluşmak üzere sözleşmiştik. Değirmenin az ötesindeki küçük adayı bilirsiniz. Ben adaya yüzerek gidecektim, o da beni çalılıkların arasında bekleyecek ve adadan ayrılırken kimseye görünmemek için akşama dek adada kalacaktı. Tam onun yanına vardığımda çalılıkların arasından emir eriniz Philippe çıkıverdi. Baskın yapmıştı bize. Her şeyin bittiğini anladım, çığlığımı zor tuttum. Fakat âşığım nazikçe, "Siz yüzmeye gidin, sevgilim," dedi bana, "beni bu adamla yalnız bırakın."

Oradan ayrıldım; o kadar heyecanlanmıştım ki

dönerken az daha boğuluyordum. Başıma korkunç bir şeyin geleceği beklentisi içinde evinize geldim.

Bir saat sonra salonun girişinde Philippe ile karşılaştım. Alçak bir sesle, "Ham'fendinin emrindeyim," dedi, "bana vereceği bir mektup var mı?" O zaman anladım ki âşığım adamı satın almıştı.

Sonra götürmesi için bütün mektuplarımı verdim ona. O da bana âşığımın yanıtlarını taşıyan mektupları getiriyordu. Bu durum iki ay kadar sürdü. Ona güveniyorduk, sizin de ona güvendiğiniz gibi.

Oysa olanlar oldu babacığım. O gün yine yüzerek, fakat bu kez yalnız geldiğim adada emir erinizle karşılaştım. Adam beni bekliyordu. Arzularına boyun eğmezsem bizi ele vereceğini ve elindeki, bizden çaldığı mektupları size teslim edeceğini söyledi.

Ah, baba, babacığım! O kadar korkmuştum ki! Elimi ayağımı boşaltan iğrenç bir korkuydu bu. Özellikle sizden korkuyordum; onca iyiliğinizi gördüğüm ve aldattığım sizden. Sevgilim için de korkuyordum; öldürürdünüz onu, belki kendim için de korkmuştum, hangisi bilmiyorum. Çılgına dönmüş, umutsuzluğa kapılmıştım. O alçak adamı bir kez daha satın alabileceğimi sandım. Utanca boğulmuştum.

Biz kadınlar o kadar zayıfız ki sizden daha kolay yitiriyoruz aklımızı. Bir kez düştük mü, gittikçe dibe, daha dibe batıyoruz. Ne yaptığımı biliyor muydum? İkinizden biri ve ben ölecektim; aklıma gelen tek şey buydu. Ve o hayvan herife teslim oldum.

Görüyorsunuz baba, bağışlamanıza sığınmaya çalışmıyorum.

Sonra... sonra... olacağını tahmin etmem gereken şeyler oldu peş peşe. Her istediğinde sahip oldu bana. Diğeri gibi o da benim âşığım oldu, her gün. Ne iğrenç, değil mi? Peki ya bunun cezası ne olacaktı, baba?

Söylemiştim, ölmem gerekiyordu. Yaşarken böyle bir suçu size itiraf edemezdim. Oysa ölüyken her şeyi göze alabilirim. Ölmekten başka bir şey gelmezdi elimden. O kadar lekelenmiştim ki başka hiçbir şey arındıramazdı beni. Artık ne sevebilir ne de sevilebilirdim. Kime, neye elimi uzattıysam hepsini kirletiyormuşum gibi geliyordu bana.

Biraz sonra suya girecek ve bir daha geri dönmeyeceğim.

Size yazdığım bu mektup sevgilime gidecek. O ben öldükten sonra mektubu alacak ve hiçbir şey anlamadan, son isteğim olarak elinize ulaşmasını sağlayacak. Siz de mezarlıktan döndükten sonra okuyacaksınız mektubumu.

Elveda baba, artık size söyleyecek bir şeyim kalmadı. Ne isterseniz onu yapın ve beni bağışlayın.

Albay terden sırılsıklam olmuş alnını kuruladı. Soğukkanlılığı, cephe günlerinin serinkanlılığı geri gelmişti birden. Zili çaldı. Bir hizmetçi göründü.

"Philippe'i gönderin bana," derken masasının çekmecesini araladı.

Az sonra kızıl bıyıklı, küstah tavırlı ve gözlerinden sinsilik akan iri yarı bir asker girdi içeri.

Albay adamın gözlerinin içine baktı dimdik.

"Bana karımın âşığının ismini söyleyeceksin."

"Ama albayım..."

Albay aralık çekmeceden tabancasını çıkardı.

"Çabuk ol! Bilirsin şakam yoktur."

"Peki albayım, söyleyeceğim; yüzbaşı Saint-Albert."

Bu isim adamın ağzından çıkar çıkmaz bir alev yaktı gözlerini. Alnının ortasına yediği bir kurşunla yüzüstü devrildi.

ESKİDEN

Eski tarz inşa edilmiş şato ağaçlık bir tepecikte yükseliyor. Koyu yeşil yapraklı kocamış ağaçlar kuşatıyor onu; nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan bahçesinin bir ucu ormanın içine, bir ucu da çevre arazilere doğru uzanıyor. Girişten birkaç metre uzakta taş bir havuz var; içinde mermer kadınlar su dökünüyor; tepeciğin eğimine uygun, basamak basamak inen başka havuzlar izliyor onu, her biri diğerinden aldığı suyu küçük çağlayanlarla alttakine aktarıyor.

Yaşını başını almış işvebaz bir kadının zerafetiyle yükselen konaktan içlerinde bir zamanlar yaşanmış sevda serüvenlerinin uykuya daldığı, deniz kabuklarından kakmalarla bezeli yapay mağaracıklara dek, bu eski mekânda her şey geçmiş bir çağın görünümünü yansıtıyor ve hâlâ eski göreneklerden, davranış biçimlerinden, geçmişte kalmış hoppalıklardan ve büyükannelerimize özgü inceliklerden söz ediyor sanki.

Duvarları çoban kızlara tumturaklı laflar atan çobanların, çember eteklikli güzel hanımların ve kıvır kıvır peruklu kibar beylerin tablolarıyla kaplı XV. Louis tarzı küçük bir salonda, kıpırdamadığı zaman bir ölü gibi duran yaşlı bir kadın, mumyanınkileri andıran kemikli

ellerini kocaman bir koltuğun iki yanından aşağı sarkıtmış, neredeyse yatar durumda oturuyor. Dumanlı bakışı, konağın bahçesinde gençliğinin görüntülerini izliyormuş gibi kırlara doğru dalıp gitmiş. Açık pencereden ara sıra gelen, ot ve çiçek kokularıyla yüklü bir esinti kadının ak saçlarını kırışık alnıyla eski anıların çevresinde uçuşturuyor.

Yakınında, kadife bir taburede uzun sarı saçları örülüp arkaya atılmış genç bir kız oturuyor. İşlemeli bir örgü var elinde. Parmakları hızlı bir devinim içinde, ama bakışları dalgın, düş kuruyor gibi.

Yaşlı kadın başını çevirdi ona doğru. "Berthe," dedi, "biraz gazete okusana bana; arada sırada dünyada olup bitenden haberim olsun."

Genç kız bir gazete aldı, haberlere göz attı.

"Pek çok siyasal haber var büyükanne, geçelim, ne dersin?"

"Evet, evet geçelim tatlım. Aşk öyküsü yok mu? Fransa'da gönül öyküleri son bulmuş demek; eskisi gibi kaçırmalardan, kadınların gönlünü çalmak için girişilen kavgalardan ve serüvenlerden söz edilmiyor artık."

Genç kız uzun uzun aradıktan sonra "İşte, bir haber," dedi, "başlığı 'Aşk dramı'."

Yaşlı kadın kırışıklıklarının arasından güldü. "Oku bana onu," dedi.

Ve Berthe okumaya başladı. Bu bir kezzap atma öyküsüydü. Kocasının metresinden öç almak isteyen bir eş, kezzapla kadının yüzünü gözünü yakmıştı. Adamın karısı suçsuz bulunmuş, kalabalığın alkışları arasında

çıkmıştı mahkemeden.

Büyükanne koltuğunda kıpır kıpır olmuş, "Ay, korkunç, çok korkunç bir şey bu!" deyip duruyordu. "N'olur, başka bir şey bul tatlım," dedi sonunda.

Berthe aramayı sürdürdü. Yine mahkeme haberleri arasında bulduğu "Acıklı Dram" başlıklı bir haberi okumaya başladı: "Mağazada tezgâhtarlık yapan ergen bir kız bir delikanlının kucağına düşmüş, sonra uçarı gönüllü sevgilisinden öç almak için tabancayla dört el ateş etmiş ona. Kurşunlardan ikisi adamın göğsüne, biri omzuna, biri de kalçasına isbat etmiş. Zavallı delikanlı ömür boyu sakat kalacakmış. Genç kız suçsuz bulunmuş ve kalabalığın alkışları arasında duruşmadan çıkmış. Bu arada gazete, kadın avcısı adama veryansın ediyor."

Büyükanne bu kez hepten isyan etti. "Aklınızı kaçırmışsınız bugün!" dedi titrek bir sesle. "Hepiniz delisiniz! Yüce Tanrı size aşkı, yaşamda insanı baştan çıkaran tek şeyi bağışlamış; erkek de buna geçirdiğimiz günlerin biricik hoşluğunu, yani tatlı sözlerle çapkınlık yapmayı eklemiş, siz de kalkmış işin içine kezzabı ve tabancayı karıştırıyorsunuz, tıpkı bir şişe İspanyol şarabına çamur atar gibi."

Berthe büyükannesinin neden böyle öfkelendiğini anlamıyor gibiydi.

"İyi ama, büyükanne, kadın öcünü almış, düşünsene, kadın evliymiş ve kocası onu aldatıyormuş."

Büyükanne oturduğu yerde sıçradı. "Ne düşünceler dolduruyorlar siz bugünkü genç kızların kafalarına!"

"Fakat evlilik kutsaldır büyükanne," diye yanıtladı Berthe.

Büyükanne, şövalye ruhlu gönülçelenlerin yüzyılında doğmuş kadın yüreğiyle ürperdi. "Kutsal olan aşktır," dedi. "Üç kuşak görmüş, kadınlarla erkekler konusunda epey şey bilen şu yaşlı kadına kulak ver küçük kızım. Evlilikle aşkı bir arada görmemek gerekir. İnsan aile kurmak için evlenir ve toplum oluşturmak için aile kurar. Toplum evlilikten vazgeçemez. Toplumu bir zincir sayarsak her aile bu zincirin bir halkasıdır.

"Bu halkaları birbirine tutturmak için, hep benzer metaller aranır. İnsan evlenince beğenilerde uyuşum sağlaması, servetleri birleştirmesi, benzer soyları bir araya getirmesi, zenginlik ve çocuk demek olan ortak çıkar uğruna çalışması gerekir. Bak küçük kızım, insan bir kez evlenir, çünkü dünya böyle ister, ama insan yaşamı boyunca yirmi kez sevdaya tutulabilir, çünkü doğa bizi öyle yaratmıştır. Evlilik bir yasadır, anlıyor musun, oysa aşk bizi kimi zaman sağa, kimi zaman sola iten bir içgüdüdür. İnsanlar, içgüdülerimizle savaşalım diye yasalar yaptılar, gerekliydi bu; ancak içgüdüler her zaman daha güçlüdür ve onlara karşı gelmek yanlıştır, çünkü içgüdüler Tanrı'dan gelir, oysa yasaları insanlar yapar.

"Çocukların ilacına konan şeker gibi, insan yaşamına aşkla, olabildiğince çok aşkla çeşni katmazsa, küçük kızım, kimse hayatı tatsız tutsuz haliyle yaşamak istemezdi."

Korkuya kapılan Berthe gözlerini ardına dek açarak mırıldandı: "Ah, büyükanne! Büyükanne, insan ömründe ancak bir kere sevebilir."

Büyükanne, büyük sevdalar çağının göçüp gitmiş Tanrı'sından yardım istercesine titreyen ellerini havaya

kaldırarak öfkeyle bağırdı:

"Ne aşağılık bir soya dönüşmüşsünüz siz; sıradan insan sürüsü olup çıkmışsınız! Devrimden bu yana dünya tanınmaz hale gelmiş. Her şeye kocaman etiketler taktınız. Eşitliğe ve sonsuz tutkuya inanıyorsunuz. İnsanlar sevdadan öldüğümüzü anlatan şiirler yazdılar. Oysa benim zamanımda bize çok sevmeyi öğretmek için yazılırdı şiirler. Kibar bir bey hoşumuza gidince, küçük kızım, ona bir uşak yollardık. Ve gönlümüze yeni bir ateş düştüğünde, eski sevgiliye hemen yol verirdik; ikisini birden elde tutmak istemiyorsak tabii."

Küçük kızın yüzü sararmıştı, kekeledi: "Yani kadınlar onursuz muydu?"

Büyükannenin gülümsemesi dondu. "Onursuz mu! Sevdiğimiz, sevdiğimizi dile getirmeyi, hatta bununla övünmeyi göze aldığımız için mi onursuz oluyorduk yani? İyi ama, küçük kızım, Fransa'nın en soylu hanımları arasında içimizden biri bile sevgilisiz kalsaydı bütün saray gülerdi ona. Sizler kocalarınızın ömür boyu yalnız sizi seveceğinizi sanıyorsunuz galiba; sanki böyle bir şey gerçekten olasıymış gibi.

"Diyeceğim şu ki; toplum yaşamının sürmesi için evlilik gerekli bir şeydir elbet, ama ırkımızın doğasında yoktur; anlıyor musun? Yaşamda en güzel şey aşktır, ondan yoksun kalmamız isteniyor. Şimdi, sevecek sadece bir erkeğiniz olsun diyorlar sizlere. Bu bana ömür boyu sadece hindi eti yemeğe zorlanmak gibi geliyor. Bu arada söz konusu erkeğin bir düzine metresi varmış kimin umurunda.

"Erkek çapkınlık içgüdüsünü izleyecektir. Bu tıpkı

kelebeklerin çiçeklere yöneldikleri gibi kadınlara doğru itecektir onu. Ve sonra ben, elimde kezzap şişesi sokaklara fırlayıp içgüdüsüne boyun eğen zavallı kadınları kör edeceğim, öyle mi? Öcümü erkekten almış olmam ki! Kızdan almış olurum; o kızdan bir canavar yaratmış olurum. Tanrı'nın hoşa gitsin, sevsin ve sevilsin diye yarattığı bir varlığı bir canavara dönüştürmüş olurum.

"Ve sonra da bugünkü toplumunuz, köylüler, kentliler ve palazlanmış uşaklardan oluşan toplumunuz beni doğrulayıp alkışlayacak, öyle mi? Sana derim ki bu düpedüz alçaklık. Aşkın ne olduğunu bilmiyorsunuz; sevi serüvenlerinin yaşanmadığı ve artık sevmek nedir bilmeyen kadınlarla dolu bir dünyada yaşamaktansa ölürüm daha iyi.

"Şimdilerde her şeyi ciddiye alıyorsunuz. Sevgililerini öldüren garip ve sıradan kadınların aldıkları öç mahkeme salonunda suçluların nabzını yoklamak için bir araya gelen on iki kentsoylunun gözlerini yaşartıyor. İşte sizin bilgeliğiniz, aklınız. Kadınlar erkeklere ateş ediyor, sonra da artık çapkın erkek kalmadı diye yakınıyorlar."

Genç kız titreyen elleriyle yaşlı kadının kırışık ellerine sarıldı. "Sus büyükanne, yalvarırım sus," derken gözyaşları içinde diz çökerek büyük bir sevgi diledi Yüce Tanrı'dan, romantik ozanların düşüne denk düşen sonsuz bir sevgi.

Aşk çağı düşünürlerinin on sekizinci yüzyıla aşıladıkları hoş ve sağlıklı düşüncelere dalıp gitmiş büyükanne ise genç kızı alnından öperken mırıldanıyordu:

"Dikkat et küçüğüm, böyle çılgın düşüncelere kapılırsan çok mutsuz olursun."

KÜTÜK

Gösterişli bir biçimde döşenmiş küçük salona güzel, hafif bir koku sinmişti. Büyücek bir şöminede alevler oynaşıyor, üzerindeki çıkıntının köşesinde yanan tek lambanın ışığı dantel süslemeli eski bir abajurdan süzülerek sohbete dalmış iki kişiyi aydınlatıyordu.

Ev sahibesi olan kadın yaşlıydı, saçları ağarmıştı, ama teni pürüzsüz ve parlak bir kâğıt gibi kırışıksız, yıllar boyu seçkin esanslarla yaptığı banyolar cildinin en derin katmanlarına dek işlemiş, eli öpüldüğünde yüzünüze Floransa yapımı bir süsen çiçeği pudrasının kutusu açılmış gibi hafif bir koku salan yaşlı kadınlardandı o.

Sohbet ettiği erkek ise onu her hafta ziyaret eden, eskilerden bir dosttu, bekârdı, hiç evlenmemişti; yaşam yolculuğunda bir yoldaştı sadece, bundan öte bir şey söz konusu değildi.

Bir süredir bakışları şöminenin alevlerine takılı, hiçbir şey düşlemeksizin sessiz kalmışlardı. Birbirlerini hoşnut etmek için durmaksızın konuşmaya gereksinim duymayan dostların sessizliğiydi bu.

Birden şöminede yanan kütüklerden en üstteki, kısa dalları ateş almış büyük bir kütük ızgaranın üzerinden

kayarak salona düştü; kıvılcımlar saçarak halının üzerine yuvarlandı.

Yaşlı kadın hafif bir çığlık atarak kaçmak ister gibi bir hareket yaptı. Erkek ise yerinden fırlayıp ayakkabısının burnuyla kütüğü şömineye ittikten sonra saçılan kıvılcımların üzerine basarak hepsini söndürdü.

Olay böylece geçiştirilmiş, sadece yoğun bir yanık kokusu kalmıştı havada. Adam dostunun karşısına tekrar oturduğunda gülümseyerek ona baktı ve şömineye ittiği kütüğü göstererek, "İşte," dedi, "bu yüzden hiç evlenmedim ben."

Kadın şaşkın, dikkatli bakışlarla süzdü onu. Bilmek isteyen meraklı kadın bakışlarıydı bunlar; gençliği yıllar öncesinde kalmış bir kadının düşünce süzgecinden geçirdiği, yoğun ve muzip bakışlar. "Nasıl yani?" diye sordu.

"Uzun hikâye," dedi adam, "hüzünlü ve pek de hoş olmayan bir hikâye. Eski arkadaşlarım hep merak etmişlerdir, nasıl oldu da en iyi arkadaşım Julien ile aramıza birden soğukluk girdi diye. Bu en yakın, canciğer iki arkadaşın birden neden iki yabancıya dönüştüklerini bir türlü anlayamamışlardı. Anlatayım, işte bizi uzaklaştıran giz:

"Julien ile aynı evi paylaşıyorduk. Hiç ayrılmazdık; dostluk bağlarımız o denli güçlüydü ki hiçbir şey çözemezdi onları.

"Bir akşam eve geldiğinde Julien evlenmek üzere olduğunu söyledi bana. Çok ağır bir darbe yemiş gibi oldum. Sanki değerli bir şeyimi çalmış ya da bana ihanet etmiş gibi duygulara kapıldım. Bir insanın arkadaşı ev-

lendiğinde aralarında her şey bitmiş demektir. Bir kadının kıskançlığa bürünmüş sevgisi, o kuşkucu ve tensel sevgi, iki erkek arasındaki yürek ve akılla kurulmuş içten bağlılığı ve karşılıklı güveni hoş görmez.

"Onları birleştiren aşk ne denli büyük olursa olsun kadınla erkek mantık ve zeka bağlamında her zaman birbirlerine yabancıdır. Dövüşken iki rakiptirler ve öyle olmayı sürdürürler. Farklı ırklara mensuptur onlar. Her zaman bir yenen, bir de yenilen vardır; bir efendi bir de köle. Bazen biri, bazen de öbürü. Eşitlik durumu hiçbir zaman söz konusu olmaz.

"Birbirlerinin ellerini tutup sıkarlar; tutkuyla titreyen ellerdir bunlar, fakat hiçbir zaman uzun soluklu, güçlü, sadakat yüklü, kalpleri açan, erkeksi bir duygudaşlığı patlarcasına açığa vuran yoğunlukta değildir bu el sıkışmalar. Eski bilgeler evlenmek ve yaşlılık günlerinin avuncu olsun diye çocuk sahibi olmak, sonradan kendilerinden uzaklaşacak olan çocuklar dünyaya getirmek yerine iyi ve güvenilir bir dost bulup sadece iki erkek arasında var olabilen düşünce birliği içinde onunla birlikte yaşlanmayı yeğ tutarlardı.

"Evet, arkadaşım Julien evlendi. Eşi güzel, çekici, ufak tefek, etine dolgun, kıvırcık sarı saçlı canlı bir kızdı. Kocasını taparcasına seviyor gibiydi. Önceleri evlerine seyrek gidiyordum. Onların yanında bir fazlalık olarak görüyordum kendimi. Giderek ayağım alıştı, daha sık uğramaya başladım; çünkü sürekli olarak beni evlerine davet ediyor, yanlarında olmamdan hoşnut görünüyorlardı. Böylece yavaş yavaş bu ortak yaşamdan hoşlanmaya başlamıştım. Yemek davetlerinde sık sık birlikte oluyorduk. Geceleri evime döndüğümde boş

evimin yalnızlığından sıkılarak ben de evlensem mi diye düşünür olmuştum. Julien ile karısı birbirlerine âşık bir görünüm sergiliyordu; diz dize göz gözeydiler.

"Yine bir akşam Julien haber gönderip beni yemeğe çağırdı. Ben de gittim. Evlerine varınca, 'Sevgili dostum,' dedi Julien, 'yemekten sonra bir iş için çıkmam gerekiyor. Saat on bire kadar sürebilir, ama tam on birde dönerim. O zamana dek Berthe'i yalnız bırakmazsın herhalde.'

"Berthe, 'Benim fikrimdi,' diye söze karıştı, gülümsüyordu; 'ben söyledim seni çağırmasını.'

"Ellerimi uzattım ona. 'Çok naziksin,' dedim. Ellerimi uzun uzun, dostça sıktığını duyumsadım, ama önemsemedim o an. Yemeğe oturduk. Saat sekize gelirken Julien çıktı.

"O gider gitmez genç kadın ile aramızda tuhaf bir tedirginlik başgösterdi. O ana dek hiç yalnız kalmamıştık. Son zamanlarda gittikçe artan birlikteliklerimize karşın şimdi böyle başbaşa kalmamız yeni bir konuma sokmuştu bizi. Önce havadan sudan konuştum. Aralarında o tedirginlik duygusunun sürdüğü kesintili sözlerdi bunlar. O beni yanıtsız bırakıyor, önemli ve zor bir konu üzerinde düşünüyormuş gibi başını önüne eğmiş, kararsız bir tavırla karşımda oturuyordu. Gevezelik edecek başka bir şey bulamayınca da sustum. Bazı anlarda söyleyecek bir şey bulmakta zorluk çekmek insanı şaşırtıyor doğrusu.

"Ve o tedirgin havada duyumsadığım bir şey daha vardı: sözcüklere dökülmesi olanaksız, karşınızdaki kişinin size yönelik, iyi mi kötü mü olduğu belirsiz gizli

niyetlerinin habercisi olan gizemli önsezilerden biri.

"Sıkıntılı bir sessizlikten sonra, 'Ateş zayıflıyor,' dedi, 'bir kütük atar mısınız?'

"Kalktım, yeri sizinkine benzeyen bir sandıktan kütüklerin en büyüğünü alıp çoğu yanmış kütüklerin üzerine attım. Odayı sessizlik kapladı yine.

"Birkaç dakika içinde kütük öyle bir alev aldı ki yaydığı sıcaklık oturduğumuz yerde yüzümüze vuruyordu.

"'Çok sıcak oldu,' dedi Berthe, 'gelin, şöyle divana geçelim.'

"Divana oturduk. Birden bakışlarını yüzüme çevirerek, 'Bir kadın size sizi sevdiğini söyleseydi ne yapardınız?' diye sordu.

"Şaşırmıştım; 'Hiç düşünmemiştim bunu,' dedim, 'sanırım tepkim kadının kim olduğuna bağlı olurdu.'

"Gülmeye başladı. Kuru, titrek, sinirli ve ince bardakları çatlatacak tınıdaki uyduruk gülüşlerden biriydi bu. 'Erkekler,' dedi, 'hiç gözü pek ve becerikli olmuyor.' Bir anlık duraksamadan sonra, 'Söyler misiniz, Bay Paul,' diye sürdürdü sözlerini, 'siz hiç âşık oldunuz mu?'

"Eski bir aşkımı açığa vurur gibi, 'Evet, oldum,' diye yanıtladım.

"Lütfen anlatın," dedi.

"Ben de öylesine bir öykü anlattım ona. Beni dikkatle dinliyor, söylediklerimi onaylamadığını, hatta nefretle karşıladığını gösteren tavırlar takınıyordu sık sık. Sonra birden 'Aşk hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz,' dedi. 'Gerçek olması için aşkın yüreği tepetaklak etmesi,

sinirleri eğip bükmesi, kafayı yıkıma uğratması gerekir. Dahası, nasıl söylesem, aşk tehlikeli, hatta ürkünç, neredeyse suçla ve günahla içiçe, bir tür ihanetle özdeş olmalı. Demek istiyorum ki aşkın aşk olması için kutsal engelleri, yasaları yıkması, kardeşlik bağlarını koparması gerekir. Aşk sakin, rahat, tehlikesiz ve yasal bir ortamda yaşandığında ona aşk mı denir?'

"Ne yapacağımı, nasıl karşılık vereceğimi bilemedim. İçimden kendimce filozofça bir deyiş savurdum: 'Ey kadın beyni, işte sen busun!'

"Konuşurken umursamaz, gerçek yüzünü gizleyip dinginliğe bürünmüş bir tavırla, sırtını yastıklara, başını omzuma yaslayarak divana uzanmıştı. Hafifçe sıyrılan giysisinin açığa çıkardığı ipek çoraplarının kırmızı rengi şöminenin alevleriyle daha parlak bir kırmızıya dönüşmüştü.

"'Sanırım sizi korkutuyorum,' diye sürdürdü sözlerini. Ben 'Hayır,' deyince iyice göğsüme yaslanarak bana bakmadan 'Peki,' dedi, 'sizi sevdiğimi söylesem ne yapardınız?' Ve daha ne cevap vereceğimi düşünmeme fırsat bırakmadan kollarını boynuma doladı, başımı çekerek dudaklarını dudaklarıma bastırdı.

"İşte böyle, sevgili bayan. Ne söyleyebilirim? Hiç hoş bir durum değildi bu. Ne yapacaktım? Julien'i mi aldatacaktım? Kocası artık kendisine yetmeyen, çılgın kösnüllüğü apaçık belli bu küçük sapkın ve düzenbazın âşığı mı olacaktım? Sürekli ihanet ve aldatma. Salt yasak meyvenin, göze alınan tehlikenin ve dostluğa ihanetin çekiciliğine kapılarak aşk oyunu oynamak! Hayır, bunlar bana göre değildi. Fakat ne yapmalıydım? Joseph

gibi mi yapmalıydım? Bu da çok zor ve aptalca bir rol olurdu. Çünkü bu kadın gözüpekliğiyle alevlendirdiği ihanetinde çılgına dönmüş, azgınlaşmış bir haldeydi; heyecanla titriyordu. Başıma taş yağacaksa ilk taşı atan kendini vermeye hazır bir kadının ateşli öpüşünü dudaklarında hissetmemiş biri olabilirdi ancak.

"İşte bir dakika daha geçseydi – demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi? O bir dakika sonra ben, yo hayır o kadın, hayır, bağışlayın, Julien veya kimbilir kim ne duruma düşecekti bir düşünün. Tam o sırada bir gürültü yerimizden sıçrattı bizi.

"Kütük, sayın bayan, evet, o kütük ızgarayı ve küreği devirip ateş topu gibi salona yuvarlanmış, halıyı tutuşturduktan sonra bir koltuğun altına girmişti. Yangın çıkması işten değildi.

"Çıldırmış gibi yerimden fırladım, tam kütüğü, beni kurtaran o kütüğü ateşe atarken kapı açılıverdi. Julien girdi içeri.

"'İşim bitti', dedi sevinçle, 'iki saat erken bitirdik.'

"Evet, işte böyle, sevgili dostum. O kütük olmasaydı suçüstü yakalanmıştım; sonuçları ne olurdu tahmin edebilirsiniz.

"Bir daha benzer bir duruma düşmemek için her çabayı gösterdim. Bir süre sonra Julien'in bana karşı soğuk davranmaya başladığını gördüm. Belli ki karısı dostluğumuzun temellerini oyuyordu. Julien giderek uzaklaştı benden, görüşmez olduk.

"Hiç evlenmedim. Umarım bu artık şaşırtmaz sizi."

MEZAR

17 Temmuz 1883 gecesi saat iki buçukta Béziers Mezarlığı'nın bekçisi mezar taşlarına komşu küçük kulübesinde uyurken mutfağın kapalı kapısı ardında geceleyen köpeğinin havlamalarıyla uyandı.

Hemen kalkıp baktığında hayvanın öfkeyle havlamayı sürdürürken bir yandan kapının altındaki aralıktan havayı kokladığını gördü. Kulübeye yabancı biri girmiş gibi davranıyordu köpek. Bekçi Vincent tüfeğini alıp dışarı çıktı; dikkatle sağa sola baktı.

Önünden koşan köpek hemen General Bonnet'nin ismini taşıyan patikaya doğru seyirtti. Madam Tomoiseau'nun gösterişli mezarına gelince durdu. Bekçi dikkatli adımlarla ilerlerken Malenvers patikasından gelen cılız bir ışığı fark etti. Mezar taşlarını siper alarak o tarafa yöneldiğinde korkunç bir görüntüyle yüz yüze geldi: Bir adam dün akşamüstü toprağa verilen genç kadının mezarını kazmış, ölüyü tabutundan çıkarmaya çalışıyordu.

Toprak yığınının üzerinde duran küçük bir fener bu iğrenç sahneyi aydınlatıyordu. Vincent hemen bu alçak adamın üzerine atıldı, yere yıkıp ellerini bağladı ve karakola götürdü onu.

Adam kasabada tanınmış, Courbataille adında genç, zengin ve saygın bir avukattı. Suçlu mahkemeye çıkarıldı. Savcı kasabalıların belleğinden silinmeyen Çavuş Bertrand lakaplı azılı bir suçlunun canavarlıklarından söz ederek duruşmayı açtığında mahkeme salonu suçluyu lanetleyen bağırışlarla doldu. Yargıç "Ölüm! Ölüm!" diye haykıran sesleri güçlükle bastırdıktan sonra ciddi bir tavırla sanığa dönerek, "Kendini savunmak için bir diyeceğin var mı?" diye sordu.

Courbataille avukat istememişti. Ayağa kalktı. Uzun boylu, esmer, yakışıklı bir gençti. Salondaki ıslıklara kulak asmadan korkusuz bir tavırla konuşmaya başladı. Alçak perdeden başlayan sesi giderek yükseliyordu.

"Sayın Başkan, sayın jüri üyleri. Söyleyecek fazla bir şeyim yok. Mezarında rahat bırakmadığım kadın sevgilimdi; sevmiştim onu. Kösnül bir sevgi ve salt bir sevecen gönül bağıyla değil, tüm kalbimle, benliğimden taşan bir tutkuyla sevmiştim onu. Dinleyin lütfen: Onunla ilk kez karşılaştığımda garip bir duyguyla sarsılmıştım. Ne şaşkınlık, ne hayranlık ne de ilk görüşte aşktı benimki. Ilık bir banyoya dalmışım gibi çok hoş bir duyguydu. Onun davranışları beni baştan çıkarıyor, sesi kendimden geçiriyor ve ona bakmak bile beni mutluluğa boğuyordu. Onu daha önce görmüş ve uzun süreden beri tanıyormuşum gibi geliyordu bana. Ruhumun bir parçası onunkiyle kaynaşıyordu sanki.

"O ruhumdan kopan bir çığlığa, tüm yaşamımızda umut diye sığındığımız o belirsiz ve dinmek bilmez çığlığa yanıt gibi görünmüştü bana.

"Giderek daha iyi tanıdığımda onu bir kez daha gör-

mek düşüncesi bile beni hoş duygulara boğuyor, elinin elime dokunuşu hayal edebileceğim her şeyden daha fazla mutluluk veriyordu bana. Gülümsemesi benliğimi çılgınca bir sevinç dalgasıyla sarıyor, dansetmek, koşmak ve yerlerde yuvarlanmak isteğiyle dolup taşıyordum.

"Kısa sürede birbirimize aşık olmuştuk. Aşktan da öte; yaşamım onunkiyle bütünleşmişti. Artık başka bir şeyle ilgilenmez, hiçbir şeye karşı istek duymaz olmuştum.

"Bir akşam nehir kıyısından biraz uzakta yürüyüşe çıktığımızda aniden bastıran yağmur iliklerimize kadar ıslattı bizi. Sevgilimin yakalandığı soğuk algınlığı kısa sürede zatürreye dönüştü. Bir hafta içinde ölüp gitti zavallı.

"O acı çekerken şaşkınlık ve korku benim algılama ve düşünme yetilerimi köreltmiş, öldüğünde ise düştüğüm derin umutsuzluk uçurumunda ağlamaktan başka bir şey gelmemişti elimden. Onu toprağa verirken yaşadığım dakikaların dehşet dolu ayrıntıları bir tür çılgınlığa sürüklemişti beni. Üzüntüden deli gibi olmuştum.

"O göçtüğünde, yani toprağın altına girdiğinde belleğim durulmuştu, ama öyle korkunç ruhsal bunalım nöbetleri geçiriyordum ki sevgilimin bana bağışladığı aşk anıları bile bastıramıyordu onları.

"Ardından bir saplantı çakıldı beynime: Onu artık göremeyecektim.

"Gün boyu bu düşünceyle dolaştığında deli gibi oluyor insan. Hele bir düşünün! Taptığınız bir kadın var; yaşamınızdaki tek kadın; koca evrende sizin için baş-

kası yok. Bu kadın kendini size adamış ve sizinle aşk denilen o gizemli birlikteliği oluşturmuş. Sevecenlikle gülümseyen gözleri koca dünyadaki her şeyden daha çekici geliyor size. Bu kadın sizi seviyor; konuştuğunda bir neşe seli akıyor sesinde.

"Ve o sevgili kadın birden yok oluyor. Düşünün; sonsuza dek yitip gidiyor; ölüyor. Bu sözcüğü anlıyor musunuz? Artık yok, asla, asla var olmayacak. O gözler artık hiçbir şeye bakmayacak, o ses hiçbir zaman sözcüklere yansımayacak. Onunki gibi bir yüz bir daha gelmeyecek dünyaya. Asla, asla! Heykeller ve kalıplar yapılarak aynı çizgi ve biçimler korunabilir. Fakat o beden ve yüz bir daha asla bu dünyada var olmayacak. Bundan da öte, o biricik kadın gelecekteki kadınların arasında yer almayacak. Böyle bir olasılığı düşünmek çıldırtıyor insanı.

"Yirmi yıl yaşadı bu dünyada; daha fazla değil. Şimdi artık yok; sonsuza dek yok. O gülümsüyordu; konuşuyor, düşünüyor ve beni seviyordu. Ya şimdi! Bir hiç! Sonbaharda ölen sinekler gibiyiz bu dünyada.

"Ve düşünüyordum: Onun bedeni, öylesine diri, sıcacık, tatlı, beyaz, güzel bedeni toprağın altındaki o tabutta çürüyüp gidecekti. Peki ya ruhu, belleği, aşkı nereye gitmişti?

"Onu bir daha görememek! Hâlâ tanıyabileceğim bedeninin çürümekte olduğunu düşünmek beni çıldırtırcasına aklımdan çıkmıyordu. Onu bir kez daha görmek istedim.

"Bir kazma, fener ve çekiç alıp mezarlığın duvarından atladım. Mezarı buldum. Üzeri henüz tam kapa-

tılmamıştı. Tabutun üzerini temizleyip tahtanın birini çıkardım. İğrenç bir koku, çürüyüşün kokusu çarptı yüzüme. Ah! Neredeydi sevgilimin çiçek kokulu yatağı.

"Yine de açtım tabutu. Feneri indirince onu gördüm. Yüzü şişmiş ve morarmıştı; korkunçtu. Siyah bir salya sızıyordu ağzından.

"Oydu! İşte sevgilim karşımdaydı. Dehşet içindeydim. Yine de kolumu uzatıp o korkunç yüzü bağrıma basmak istedim. Sonra yakalandım.

"Çürümeye başlamış o bedenin kokusunu, sevgilimin kokusunu, onu kucaklamışım da parfümü üzerime sinmiş gibi bütün gece üzerimde taşıdım.

"İşte karşınızdayım. Ne yaparsanız yapın bana."

Garip ve ağır bir sessizlik çökmüştü salona. Bir şeyler olacakmış gibi beklenti içindeydi insanlar. Jüri görüş vermek için toplantı salonuna çekildi.

Birkaç dakika sonra geri geldiklerinde genç sanığın yüzü ifadesizdi; hiçbir şey düşünmüyor gibiydi.

Jüri başkanı bildik mahkeme sürecini izledi ve sanığı suçsuz bulduklarını bildirdi.

Sanığın kılı bile kıpırdamadı. Salon alkışlıyordu onu.

MİSTİ

Bir zamanlar ufak tefek, hoş ve biraz tuhaf bir kadına tutulmuştum. Evliydi kuşkusuz; çünkü evli olmayan kadınlarla iş pişirmemek gibi bir kuralım var. Hiç kimsenin olmayan, yine de herkesin sahip olabileceği bir kadınla aşk yaşamaktan nasıl keyif alabilir insan? Öte yandan işin ahlak yanını bir kenara bırakırsak aşkın satılığa çıkarılmasından da hoşlanmam; iğrendirir bu beni.

Bekâr bir erkeğin evli bir kadına ilgi duymasının özel bir çekiciliği vardır. Bir tanıdık olarak kadının evine adım attığınızda çok hoş bir aile ortamı oluşur. Kadının kocasından hizmetçilere dek evdeki herkes şımartırcasına ilgi gösterir size. O ortamda dostluk, sevgi, hatta babaca bir ilgi kuşatır sizi. Kendi aile ortamınızdaymışsınız gibi davranır, yer içer, gecelersiniz. Her şey mutlu bir yaşam duygusu verir. Bu rahatlığa bel bağlayıp zaman zaman ailenizi de değiştirebilir, toplumun çeşitli katmanlarında aynı ortamı bulabilirsiniz. Örneğin yaz aylarında kırsalda evinin bir odasını size kiralayan bir işçinin evi olabilir bu, ya da kışın kasabalıdan birinin evi, hatta biraz gözü pek biriyseniz soylulardan bile aile edinebilirsiniz.

Bir zayıflığım daha var: Kadına bağlandığım kerte de kocaya da bağlanıyorum. Eşleri ne denli çekici olursa olsun sıradan veya kaba saba kocalar itici gelir bana. Fakat koca aydın veya sevimli biri olursa ona karşı hemen sıcak bir bağlılık duygusu içinde bulurum kendimi. Kadınla bir konuda ters düşüp tartışmaya girdiğimde kocayla tartışmamaya özen gösteririm. Bu yöntemi izleyerek hem dostlarımdan en iyilerini kazandım hem de insan ırkında erkeğin kadın karşısındaki tartışılmaz üstünlüğünü birçok kez kanıtladım. Kadın konusu her türlü sorunların, kınamaların, iftiraların vs. kaynağını oluşturur; erkek ise tam aksine aile ocağının kapısını çalmış bir Tanrı misafiri gibi ağırlar sizi.

Sözünü ettiğim bayan arkadaşım hoş tuhaflıkları olan esmer, oynak, kaprisli, dindar, bir keşiş kadar saf, inançlarında saplantılı, fakat herşeyin ötesinde çekici bir kadındı. Bir öpüşü vardı ki başka hiçbir kadında böylesini görmemiştim; hele yumuşacık teni. Sadece ellerini tutmak bile büyük keyif verirdi bana. Bakışı bir noktada sonlanmayan yumuşak bir okşayışa benzerdi. Bazen başımı dizlerine yaslar, öylece hareketsiz kalırdım. Üzerime eğildiğinde kadınlara özgü o yaramaz, bilmecemsi ve biraz da iğneleyici bir gülümseme olurdu dudaklarında. Ben de bakışlarımı onun gözlerine yöneltir, duru mavi, sevgi dolu, mutluluk kaynağı bakışlarını bir tür sarhoşluk içinde keyifle özümser, kalbime indirirdim.

Bir kamu kuruluşunda denetçi olan kocası haftanın birkaç günü evde olmadığından, çoğu akşamlar bizim olurdu. Bazı akşamlar divana uzanıp bir dizine başımı koyduğumda öbür dizinde Misti adındaki kocaman

siyah bir kedi uzanırdı. Taparcasına severdi o kediyi. Parmaklarımız kedinin sırtında buluşur, beraberce okşardık siyah tüylerini. Kedi bitmek bilmez mırlayışlarla ılık gövdesini yanağıma yaslar, arada bir pençelerinden birini ağzıma ya da gözkapağıma uzatır, tırnaklarını çıkarıp gözkapağımı tırmıklar gibi yaptıktan sonra tekrar gizlerdi tırnaklarını.

Bazen evden uzakta bir yerde buluşur, kaçamak yapan yeni âşıkları oynardık. Bu küçük, masum çılgınlıklarımızda banliyölerden birindeki pansiyonlarda yemek yerdik. Bazen de onun ya da benim evimde akşam yemeğinden sonra çıkar, eğlence düşkünü öğrenciler gibi ucuz kafeleri dolaşırdık. Salaş meyhanelere girer, salonun kuytu bir köşesindeki tahta bir masanın sarsak sandalyelerinde otururduk. Kızarmış balık kokularıyla karışık bir duman bulutu sarardı çevremizi. İş giysileri içindeki adamlar küçük kadehlerinden içkilerini yudumlarken yüksek sesle konuşurlar, orada bulunmamıza akıl erdiremeyen şaşkın bir garson likör kadehlerimizi bırakırdı önümüze. O, sevimli bir korku ifadesiyle yüzündeki siyah tülü burnuna dek kaldırıp hoş bir yaramazlık yapan birinin sevinci içinde kadehini dudaklarına götürürdü. İnsanın içini yakan likörün her bir yudumu yasak bir zevkin etkisi içinde yanlış bir şey yapıyormuş duygusunu yansıtır gibiydi.

Sonra alçak sesle, "Haydi, gidelim," derdi bana. Kalkardık. O başını öne eğerek hızlı adımlarla akşamcıların arasından süzülürken adamlar keyifleri kaçmış gibi bakardı arkasından. Sokağa adım attığımızda korkunç bir tehlikeden kurtulmuşcasına iç çekip rahatlardı.

Bazen ürpererek sorardı bana: "İçerdekiler bana

çirkin bir laf etseler ne yapardın?" Ben de, "Ne demek," derdim kararlı bir tavırla; "seni korurdum kuşkusuz." O da mutlu olduğunu belirten bir tavırla kolumu sıkarken belki de kendisine laf atılmasını, arkasından nasıl olsa korunup kollanacağını, kendisi uğruna erkeklerin, hatta bu akşamcıların benimle kavga ettiklerini görmek istiyor gibiydi.

Bir akşam Montmartre'da bir tavernada otururken yırtık pırtık giysiler içinde yaşlı bir kadının içeri girdiğini gördük. Solmuş sararmış bir deste kart vardı elinde. Bir kadın görünce, hemen masamıza gelip dostumun falına bakmak istedi. Her şeye yürekten inanan Emma büyük bir ilgiyle karşıladı bunu; heyecandan titriyordu, hemen yaşlı kadına yer verdi yanında.

Yüzü kırış kırış, gözlerini kızarık halkalar kuşatan, ağzında tek dişi kalmamış yaşlı kadın, kirli kartlarını masaya dizmeye başladı. Açtığı dizileri toplayıp kardıktan sonra bir kez daha dizdi kartları. Anlaşılmayan sözcükler mırıldanıyordu. Emma soluğunu tutmuş, merak ve endişe içinde dinliyordu kadını; yüzü sararmıştı.

Falcı kadın sessizliği bozdu. Belirsiz birtakım olaylardan söz ederek öngörüler sıralamaya başladı: Mutluluk ve çocuklar, sarışın bir delikanlı, bir yolculuk, para, mahkemelik bir sorun, esmer bir adam, birisinin dönüşü, başarı, bir ölüm. Ölümden söz etmesi Emma'yı endişelendirdi. "Kimin ölümü? Ne zaman? Nasıl?" diye sordu peş peşe.

Yaşlı kadın, "Onu şimdi söylemek zor," diye yanıtladı. "Bu kartlar yetersiz; yarın bana gelin, kahve çekirdekleriyle fal açıp söylerim, hiç yanılmaz onlar."

Emma'nın bana çevirdiği bakışları endişe doluydu. "Yarın gidelim, n'olur," dedi, "kırma beni; gitmezsek çok üzülürüm."

Gülmeye başladım. "Bu kadar çok istiyorsan gideriz, tatlım," dedim. Yaşlı kadın adresini verdi. Ertesi gün gittik oraya. Metruk bir binanın altıncı katında oturuyordu. Bir yatak, bir masa ve iki sandalyeden oluşan odası garip şeylerle doluydu. Çivilerde asılı ot öbekleri, hayvan derileri, küçük şişeler içinde renk renk sıvılar. Masanın üzerinde içi doldurulmuş siyah bir kedi vardı; cam gözleriyle bakıyordu bize. Bu tekinsiz yeri koruyan bir şeytana benziyordu.

Emma heyecandan bayılacakmış gibi sandalyelerden birine oturdu. "Kediye bakar mısın," dedi bana, "Misti'ye ne çok benziyor, değil mi?" Sonra da kadına dönüp aynı bunun gibi bir kedisi olduğunu söyledi. Kadın ciddi bir tavırla karşılık verdi: "Sevdiğin bir erkek varsa o kediyi tutma yanında." Emma korku içinde, "Neden?" diye sordu. Yaşlı kadın içten bir tavırla Emma'nın yanındaki sandalyeye oturup elini tuttu onun. Masadaki kediyi göstererek, "Bu kedi hayatımı mahvetti," dedi.

Emma neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu. Kadının sırtını sıvazlayıp soru yağmuruna tuttu onu, yaşadıklarını anlatmasını istedi. Önce direndi, sonra pes edip anlattı kadıncağız.

"Bu kediyi çok severdim," diye başladı. "Bir erkek kardeşimmiş gibi severdim onu. O zamanlar çok gençtim, yalnız yaşıyor, terzilik yapıyordum. Ondan, Mouton'dan başka kimsem yoktu. Bana kiracılardan biri

vermişti onu. Bir çocuk gibi akıllı ve nazikti. Tapardı bana, sayın bayan, nasıl düşkündü anlatamam. Bütün gün kucağımdan inmez, mırlayıp dururdu. Geceleri de yastığımı paylaşırdı; kalp atışlarım duyardım.

"Biriyle tanıştım; ev eşyaları satan bir mağazada çalışıyordu. Çok iyi bir gençti. İlişkimiz üç ay kadar arkadaşlıktan öteye geçmedi. Ama sonra nasıl olur bilirsiniz; herkesin başına gelebilir bu. Aslında sevmeye de başlamıştım onu. Çok iyi biriydi, çok. Birlikte yaşamamızı önerdi. Böylece kazançlarımızla birbirimize destek olacaktık. Sonunda bir akşam odama gelmesine izin verdim. Henüz kesin bir karar vermemiştim. Fakat bir saat birlikte olmaktan ne çıkar diye düşünmüştüm. Hoşuma gitmişti böyle düşünmek. Önce çok iyi davrandı; öyle güzel şeyler söyledi ki kalbim küt küt atıyordu heyecandan. Sonra, madam, sonra öptü beni. Âşık birinin sevdiceğini öptüğü gibi öptü. Gözlerim kapalı, mutluluktan uçarcasına hareketsiz kalmıştım. Fakat birden adamın olduğu yerden fırladığını duyumsadım; aynı anda korkunç bir çığlık atmıştı. Hiç unutmam o çığlığı. Gözlerimi açtığımda Mouton'un adamın yüzüne atlamış olduğunu gördüm. Pençeleriyle bir kumaşı yırtar gibi adamın yüzünü tırmalıyordu. Kan vardı, madam, adamın yüzünden yağmur damlaları gibi kan süzülüyordu.

"Kediyi çekip almaya çalıştım, fakat yapışmış, tırmalayıp duruyordu. Elimi ısırdı, çıldırmış gibiydi. Sonunda yakaladım ve pencereden dışarı attım onu. Mevsim yazdı, pencere açıktı. Zavallı dostumun yüzünü silerken gözlerinin yaralandığını gördüm; iki gözü de gitmişti.

"Hastaneye götürdüm onu. Aynı yılın sonunda üzün-

tüsünden öldü. Yanıma alıp ona bakmak istemiştim, ama o istemedi. Olaydan sonra herhalde nefret etmişti benden.

"Mouton'a gelince, yere düşünce beli kırılmıştı. Kapıcı ölüsünü getirdi. Doldurttum onu; ne de olsa düşkündüm ona. Ne yaptıysa beni sevdiği için yapmıştı, öyle değil mi?"

Yaşlı kadın sustu; cansız hayvanı okşamaya başladı. Hayvanın gövdesi titriyordu.

Emma hüzünlenmişti. Yaşlı kadının ölüm öngörüsünü unutmuş ya da konuyu daha fazla kurcalamak istemiyor gibiydi. Kadına beş frank verdi, ayrıldık oradan.

Emma'nın kocası ertesi gün döneceğinden birkaç gün uğramadım ona. Tekrar görüştüğümüzde Misti evde yoktu. Şaşırmıştım; kedinin nerede olduğunu sordum. "Birine verdim onu," dedi, "kaygılanmıştım."

Şaşkınlığım sürüyordu. "Kaygılanmak mı?" Neden?"

Uzun uzun öptü beni. Sonra alçak sesle yanıtladı: "Gözlerin için kaygılanmıştım, sevgilim."

MUTLULUK

Çay içiyorlardı. Lambalar henüz yakılmamıştı. Villa denize yukarıdan bakıyordu. Gözlerden yitmekte olan güneşin pembeye boyadığı gökyüzüne altın tozu serpilmişti sanki. Ve Akdeniz en küçük bir dalga ve kıpırtı olmaksızın günbatımında dümdüz, uçsuz bucaksız parlak metal bir levha gibi ışıldayarak uzanıyordu. Manzaranın sağ tarafında ise dağlar testere dişlerini andıran gölgelerini güneşin son ışıklarının erguvan katmanlarına düşürüyordu.

Aşktan söz ediyorlardı. Evvelce söylenen şeyleri kimbilir kaçıncı kez yineleyerek bu eski konuya ilişkin görüşlerini ortaya koyuyorlardı. Alacakaranlığın tatlı hüznü konuşmalarını yavaşlatmış, içlerini sevecen duygularla doldurmuştu. Bazen gür bir erkek sesi, bazen de yumuşak bir kadın sesiyle tekrar tekrar dudaklardan dökülen "aşk" sözcüğü oturdukları küçük salonda pır pır eden bir kuş, bir ruh gibi dolaşıyordu.

Bir insan aşkını yıllar boyu sürdürebilir miydi? Kimi "evet," kimi "hayır" diyordu buna. Yaşanan veya tanık olunan olaylar anımsanıyor, farklılıklar belirlenip ayıklanıyor ve örnekler veriliyordu. Güçlü ve canlı anılarla

dolan kadın erkek herkes aklına gelen örneklerle duygulanmış, aşktan, bu bayağı ve yüce şeyden, iki varlığın sevecen ve gizemli gönül birliğinden derin bir ilgi ve duygusallıkla söz ediyordu.

Derken içlerinden biri bakışlarını uzaklara yönelterek bağırdı: "Şuraya bakın! Bu da ne?"

Ufuk çizgisinde sınırları belirsiz gri, dev bir kara parçası belirmişti. Kadınlar ayağa kalkmış, evvelce görmedikleri bu şeye hiçbir anlam veremeden şaşkınlık içinde bakıyorlardı.

"Korsika'dır o," dedi birisi. "Olağandışı hava koşullarında, uzaklardaki şeyleri perdeleyen pus katmanı yok olduğunda senede birkaç kez ada böyle görülebiliyor."

Dağların doruklarını belli belirsiz seçebiliyorlardı. Hatta bazıları zirvelerdeki karları görebildiklerini söylüyordu. Yeni bir dünya, bir hayalet gibi denizden birden yükseliveren bu şey karşısında herkes şaşkınlık içindeydi; rahatsız olmuş, neredeyse ürkmüşlerdi ondan. Kimbilir, böylesi büyüleyici görüntüler belki de Kolomb gibi meçhul denizleri keşfe çıkanların gözlerine yansımıştı vaktiyle.

O ana dek hiç söze girmeyen yaşlı bir bey, "Bu ada," dedi, "konuşmakta olduğumuz konuya bir yanıt gibi belirdi karşımızda. Benim için eşsiz olan bir anıyı canlandırdı belleğimde. Orada ben inanılmaz bir aşkın ve bu aşkın sürekliliğinin hayran olunası bir örneğiyle karşılaşmıştım. Anlatayım size.

"Beş yıl önce Korsika'ya bir gezi yapmıştım. Bugünkü gibi Fransa kıyılarından bazen görülebilmesine karşın, bu yabanıl ada bizim için Amerika'dan daha uzak ve bi-

linmez bir yerdir.

"Yaradılış günlerinin karmaşasından hâlâ kurtulamamış bir dünya canlandırın belleğinizde. Aralarındaki dar ve derin koyaklardan sular çağlayan düzensiz dağ silsileleri. Ova aramayın. Çam ve kestane ağacı ormanlarıyla kaplı, bir inip bir çıkan dev toprak katmanları ve kocaman granit kitleleri. Ham toprak, işlenmemiş, öylece bırakılmış. Bazen bir dağın tepesinde kaya yığınını andıran bir köy çarpar gözünüze. Hiçbir tarımsal etkinlik göremezsiniz. Ne bir işliğe, zanaata, ne de işlenmiş bir tahta parçasına, taşa, ne denli basit olursa olsun göçmüşlerden miras kalmış, yaşama tat katan güzel bir şeye rastlarsınız orada. Bu kocaman, çetin kara parçasında insana en vurucu etkiyi yapan şey adına sanat dediğimiz, hoşa giden biçimler yaratma olgusu karşısındaki kalıtımsal kayıtsızlıktır.

"Bir yanda İtalya. Her köşesi başyapıtlarla dolu; bizzat kendisi bir başyapıt olan İtalya. Mermerin, ahşabın, bronzun, demirin, her bir metal ve taşın insanın dehasına tanıklık ettiği, eski yapılarda adım başı karşımıza çıkan irili ufaklı şeylerin güzelliklere övgüler düzdüğü özeni sergileyen ülke. Orada atalarımızın bize bıraktığı güzellikleri, o kutsal kalıtları hepimiz sevgiyle kucaklarız. Çünkü onlar bize yaratıcı zekanın büyüklüğünü, gücünü, çabalarını ve zaferini gösteriyor.

"Ve İtalya'nın hemen karşısında yabanıl Korsika. İlk günlerindeki gibi kalmış bu adada insanlar perişan evlerde yaşar. Günlük yaşamına ya da aile sorunlarına dokunmayan her şeye kayıtsızdır bu insanlar. Olgunlaşmamış ırklara özgü kabalık, kindarlık, bilinçsiz kandöküçülük gibi nitelik ve kötü huyları barındırırken aynı

zamanda konukseverdir, cömerttir, saftır, vericidir. Kapısını çalanı geri çevirmez, bir gülümseme bile beklemeden dostluğunu sunar.

"Dünyanın öte ucundaymışım gibi bir duygu içinde bir ay kadar dolaştım bu görkemli adada. Ne bir hana, meyhaneye ne de doğru dürüst bir yola rastladım. Katır toynaklarının açtığı, dağların eteklerine tutunur gibi duran patikalardan geçerek ulaşırsınız o küçük köylere. Geçtiğiniz yerlerin kenarlarında derin uçurumlar vardır. Geceleri aşağılardan çağıltılı suların dinmek bilmeyen fısıltıları gelir.

"Geceleme umuduyla evlerden birinin kapısını çalarsınız. Derme çatma bir masada ertesi güne yetecek kadar bir şeyler yer, bir köşede uyursunuz. Sonra da sizi köyün sınırına dek geçiren ev sahibinizin elini sıkılıp ayrılırsınız.

"Bir akşam on saatlik bir yürüyüşten sonra az ötede denize açılan bir koyağın dibinde küçük bir barınak gördüm. Yapayalnız duruyordu orada. Kayalık, çalılıklar ve dev ağaçlarla kaplı iki dik yamaç bu kasvetli koyağın üzerine iki kara duvar gibi çöküyordu. Birkaç üzüm asmasının sardığı saz damlı kulübenin önünde küçük bir bahçe, az ötede de bu çorak yerde hiç olmazsa yiyecek bir şeyler verdiği için değerli sayılabilecek birkaç kestane ağacı vardı.

"Temiz görünümlü, ciddi tavırlı yaşlı bir kadın buyur etti beni. Bahçedeki hasır iskemlesinde oturan yaşlı bir adam beni selamlamak için ayağa kalktı, hiçbir şey söylemeden tekrar oturdu yerine. 'Hoş görün onu,' dedi kadın, 'sağırdır, seksen iki yaşında.'

"Kadın Fransa'da konuştuğumuz Fransızca ile konuşuyordu. Şaşırmıştım. 'Korsikalı değilsiniz galiba,' dedim. 'Hayır, adalı değiliz,' dedi, 'ama elli yıldır burada oturuyoruz.'

"İnsanlardan uzak bu karanlık çukurda geçirilmiş elli yılı düşünmek bir sıkıntı ve ürküntü duygusu uyandırmıştı bende. Yaşlı bir çoban köpeği girdi içeriye. Oturduk; akşam yemeğinde domuz yağı, patates ve lahanayla yapılmış koyu bir çorba vardı sadece.

"Kısa süren yemek faslı bitince bu kasvetli yerin verdiği hüzün duygusu içinde dışarı çıkıp oturdum. Issız yerlerin hüzünlü akşamlarında gezginlerin yabancısı olmayan o sıkıntı duygusu sarmıştı yüreğimi. Her şey, varlığımız ve evren son bulacakmış gibiydi. Yaşamın ürkünç sefaleti görünümlere büründü belleğimde; terk edilmişlik, herşeyin hiçliği ve ölümle buluşuncaya dek düşlerle kendini aldatan yüreklerin karanlık yalnızlığı.

"Yaşlı kadın yanıma geldi ve ne denli çekinik olursa olsun her canlının içinde yaşamayı sürdüren merak duygusuyla sordu:

"'Demek Fransa'dan geliyorsunuz?'

"'Evet, yeni yerler görmek için dolaşıyorum.'

"'Parisli misiniz?' diye sordu.

"'Hayır, Nancyliyim,' diye yanıtladım. Nasıl anladım veya sezdim bilmem, ama kadın heyecanlanmış gibi geldi bana.

"'Demek Nancylisiniz," dedi hafif bir sesle.

"Yaşlı adam belirdi kapı ağzında. Sağırların durgun tavrıyla dikiliyordu. 'Aldırmayın ona,' dedi kadın, 'hiç-

bir şey duymaz. Nancy'de herkesi tanır mısınız?'

"'Evet, çok sayıda tanıdığım var.'

"'Ya Sainte-Allaize ailesini?'

"'Çok iyi tanırım; babamın dostlarıydılar.'

"'Adınız ne?'

"Söyledim. Dikkatle yüzüme baktı. Sonra geçmişin anılarına dalan insanların yavaşlayan sesiyle 'Evet, evet, çok iyi anımsıyorum,' dedi, 'Brisemare'ları da. Onlar ne oldu?'

"'Hepsi öldü.'

"'Ya, öyle mi? Peki Sirmont'ları tanır mısınız?'

"'Evet, aileden sağ kalan biri var; bir general.'

"Sonra o ana dek yüreğinde sakladığı gizleri açığa vurma gereksinimi duyduğu için mi, yoksa her şeyi söylemek, isimleri ruhunda sarsıntı yaratan insanlar hakkında konuşmak isteğiyle mi, hangi karışık ve güçlü ve kutsal duygularla olduğunu bilmiyorum, heyecan ve hüzün dolu titrek bir sesle, 'Evet, Henri de Sirmont'u iyi tanırım' dedi; 'benim kardeşim o.'

"Yüzüne baktım; şaşkınlık içindeydim. Birden her şey canlandı belleğimde.

"Seneler önce bizim soylu Lorraine'de skandal yaratan bir olay yaşanmıştı. Suzanne de Sirmont isminde genç, güzel ve varlıklı bir genç kız, babasının komuta ettiği süvari alayındaki bir astsubay tarafından kaçırılmıştı. Komutanı olan albayın kızını baştan çıkarıp kaçıran bu asker köylü bir ailenin oğluydu; yakışıklıydı. Kuşkusuz kız onu süslü, mavi üniformasıyla geçit törenlerin-

de görmüş ve âşık olmuştu. Fakat delikanlı kızla nasıl görüşmüş, kız sevgisini nasıl dile getirmiş, hiç kimse anlamamış, hiçbir kuşku uyanmamıştı. Hizmet süresi biter bitmez asker bir gece kızla birlikte ortadan kaybolmuştu. Aramış ama bulamamışlardı onları. Gençlerden hiçbir haber alınmayınca öldükleri sonucuna varılmıştı.

"Ve ben o kızı bu loş koyakta bulmuştum.

"Başımı salladım. 'Evet, anımsadım şimdi,' dedim, 'siz Suzanne'sınız.'

"O da başını öne eğerek olumladı beni. Gözleri yaşlıydı. Sonra bakışları kapı önünde hareketsiz oturan yaşlı adama yöneldi. 'İşte o,' dedi bana.

"O anda onu hâlâ sevdiğini anladım. İlk günlerindeki gibi sevgi dolu gözlerle bakıyordu ona.

"'Mutlu oldunuz mu bari?' diye sordum.

"Yüreğinden gelen bir sesle yanıtladı beni: 'Evet, mutlu oldum. Çok mutlu etti beni. Hiç pişmanlık duymadım.'

"Hüzün ve şaşkınlıkla, aşkın gücüne tanık olmanın büyüsü içinde kadına bakıyordum. Bu varlıklı kız bu adamın, bir köylünün peşinden gelmiş, kendisi de köylü olmuştu. Rahatlıktan, güzelliklerden, her türlü incelikten yoksun sürdürmüştü yaşamını. Keten eteklik giyen başörtülü bir kadın olmuş, erkeğinin basit alışkanlıklarına uydurmuştu kendini ve hâlâ seviyordu onu. Kaba tahtadan bir masanın başında hasır iskemlede oturup toprak bir kapta domuz yağıyla pişirdiği lahanalı, patatesli çorbasını içiyor, geceleri adamın yanında hasır bir yatakta yatıyordu.

"Sevdiği adamdan başka hiçbir şey umurunda olmamıştı. Ne kolyeleri özlemişti, ne de şık giysileri, zerafeti, yumuşak koltukları, perdelerin kuşattığı odaların güzel kokulu ılıklığını ve yaslanacağı kuştüyü yastıkları. Sevdiğinden başkasını gözü görmemiş, onun yanındayken başka hiçbir şeye istek duymamıştı. Doğup büyüdüğü çevreyi, onu seven yakınlarını çok gençken terk etmiş, bu yabanıl koyağa birlikte geldiği adam onun her şeyi olmuş, istediği, düşlediği, beklediği her şeyi onda bulmuştu. O da tepeden tırnağa mutlulukla doldurmuştu onun yaşamını.

"Gece boyunca yanında yattığı yaşlı askerin hırıltılı soluklarını dinlerken bu saf ve harika serüveni, yoksulluk içinde yaşanan bu doygun mutluluğu düşündüm.

"Gün doğarken bu yaşlı çiftin ellerini sıkarak ayrıldım oradan."

*

Öyküsünü anlatan yaşlı adam sustu. Bir kadın, "Ne diyelim, yaşamdan fazla bir beklentisi yokmuş herhalde," dedi, "gereksinim ve istekleri çok basit şeylerle sınırlıymış; kadın aptalın biriymiş yani."

"Ne önemi var," dedi bir başkası, "mutlu olmuş ya."

Ve karşıda, ufukta Korsika, kıyılarında barındırdığı o iki âşığın öyküsünü kendisi anlatmak istermiş gibi ufukta duruyor, kocaman gölgesi yavaş yavaş denize batarak geceye karışıyordu.

SİMON'UN BABASI

Öğlen olmuştu. Okulun kapısı açıldı ve çocuklar bir an önce çıkmak için birbirleriyle yarış edercesine dışarı fırladılar. Fakat çabucak dağılarak öğle yemeği için evlerine gitmek yerine, okuldan çıkar çıkmaz küçük gruplar oluşturarak kendi aralarında fısıldaşmaya başladılar.

Günün konusu, Bayan La Blanchotte'un oğlu Simon'un o sabah okula başlamasıydı.

Çocukların hepsi aile çevrelerinde La Blanchotte'tan söz edildiğini işitmişlerdi. Kadın toplum içinde yeterince iyi kabul görmekle beraber anneler kendi aralarında pek de hoş anmazlardı onun adını. Çocuklar da bir türlü bunun nedenini anlayamazlardı. Simon'dan söz etmek gerekirse, onu tanımıyordu çocuklar; çünkü Simon hiç dışarı çıkmaz, köyün sokaklarında veya nehir kıyısında oynamazdı onlarla. Bu nedenle ondan pek hoşlanmazdı çocuklar. Bu sabah gruplar halinde toplanıp, on dört on beş yaşlarındaki bir gencin ağzından duydukları o sözleri bir tür sevinçle karışık şaşkınlıkla birbirlerine yineleyip duruyorlardı: "Simon'u biliyorsun, değil mi? Hah, işte onun babası yok."

La Blanchotte'un oğlu okulun kapısında gözüktü so-

nunda. Yedi sekiz yaşlarında, soluk benizli, cılız ve çekingen bir çocuktu.

Simon okuldan çıkıp evine giderken okul arkadaşlarının küçük gruplar halinde sürekli aralarında fısıldaşıp kendisine bakarak yanına yaklaştıklarını ve yavaş yavaş çevresini kuşattıklarını gördü. Kötü bir şaka yapmaya hazırlananların birinin hınzır ve acımasız bakışları vardı çocukların gözlerinde. Simon şaşkın ve utangaç bir tavırla kendisine ne yapacaklarını bilemeden ortalarında dikiliyordu. Simon'la ilgili haberi diğerlerine veren çocuk elde ettiği başarıyla şişinerek, "Adın ne senin?" diye sordu Simon'a.

"Simon."

"Simon ne?" diye karşılık verdi öteki.

Çocuk şaşkın, yineledi: "Simon."

Delikanlı bağırdı ona: "Adında Simon'dan başka bir şey daha olması gerek. Simon tek başına isim sayılmaz."

Çocuk ağlamaklı, üçüncü kez söyledi ismini: "Adım Simon benim."

Diğer çocuklar gülmeye başladılar. Delikanlı zafer kazanmış gibi sesini yükseltti: "İşte görüyorsunuz, babası yok."

Derin bir sessizlik çöktü ortalığa. Çocuklar bu olağanüstü olay karşısında şaşkınlık içindeydi – babası olmayan bir çocuk. Simon'a doğadışı bir varlık, bir fenomenmiş gibi bakıyor, annelerinin La Blanchotte'a karşı duyduğu fakat kendilerinin şimdiye dek anlamadıkları acıma duygusunun yüreklerinde yer etmeye başladığını duyumsuyorlardı. Simon ise düşmemek için bir ağa-

ca yaslanmış, onulmaz bir felaketle vurgun yemiş gibi orada öylece dikilip duruyordu. Olup biteni anlamaya çalışıyor, fakat ne bir yanıt ne de babası olmadığına ilişkin bu korkunç savı yadsıyacak bir yol geliyordu aklına. Sonunda birden aklına bir şey gelmiş gibi pervasızca atıldı: "Babam var benim?"

"Öyle mi, peki nerede o?" diye sordu öncü çocuk.

Simon sustu kaldı; bilmiyordu. Çocuklar heyecan içinde bağrıştılar. Zorlu yaşamlar içinde hayvanlarla yakından haşır neşir olan bu çocuklar kendi türlerinden biri yaralandığında onun üzerine atlayan kümes hayvanlarının acımasız güdüsünün duyumu içindeydiler. Simon'un gözleri birden çocukların arasındaki küçük bir komşu çocuğuna takıldı. Sık sık gördüğü ve ne zaman görse kendisi gibi hep annesinin yanında olan bir çocuktu bu. Annesi duldu.

"Hey, sen; senin de baban yok!" diye bağırdı ona.

"Benim babam var," dedi öteki.

"Nerede peki?" diye karşılık verdi Simon.

"Öldü o," dedi çocuk, başı dimdik, "mezarlıkta yatıyor benim babam."

Bir olumlama mırıltısı yükseldi gruptan. Arkadaşlarının mezarlıkta da olsa bir babası vardı ve bu gerçek, babası olmayan Simon karşısında arkadaşlarını daha üstün bir konuma taşıyarak Simon'u alt ediyordu sanki. Çoğunun babaları sarhoş, hırsız ve annelerine eziyet eden kötü huylu insanlar olan bu haylaz çocuk grubu kendilerini yasal bir düzenin ürünü olarak görüp yasallığın dışında kalan Simon'u ezmek istercesine birbirle-

rini itiştirerek gittikçe yaklaşıyorlardı ona.

Simon'un yakınındaki çocuk birden dilini çıkardı ona ve, "Babası yok! Babası yok!" diye bağırdı.

Simon çocuğun üzerine atılıp saçlarından yakaladı onu. Vahşi bir hayvan gibi yanağını ısırırken bir yandan ayaklarını tekmeliyordu. Zorlu bir kavganın sonunda Simon yediği yumruklarla çürükler içinde yerde buldu kendini. Alkış tutan saldırgan küçük serserilerin oluşturduğu çemberin ortasındaydı. Toza bulanan gömleğini silkeleyerek ayağa kalkarken çocuklardan biri, "Haydi git de babana anlat başına gelenleri," diye bağırdı.

O anda yüreğinde büyük bir çöküntü duydu Simon. Saldırganlar kendinden daha güçlüydü, pataklamışlardı onu. Onlara verecek bir cevabı yoktu, çünkü babası olmadığı doğruydu, biliyordu bunu. İçinde kabaran özsaygıya tutunarak gözyaşlarını bastırmaya çalıştı bir süre. Tıkanır gibi oldu. Sonra ağlamaklı sesler çıkarmaksızın, fakat hıçkırıklarla sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Bunu gören çocuklar yabanıl bir sevinç gösterisine giriştiler; ürkünç törenlerdeki vahşiler gibi birbirlerinin elinden tutarak Simon'un çevresinde dans etmeye başladılar. Bir yandan, "Babası yok! Babası yok!" diye tempo tutuyorlardı.

Fakat birden ağlamayı kesti Simon. Kudurgan bir öfke kaplamıştı benliğini. Dikildiği yerde taşlar vardı. Taşları alıp bütün gücüyle düşmanlarına fırlatmaya başladı. Çocuklardan birkaçı taşların acısıyla bağrışıp kaçtı, diğerleri de Simon'un korkulası görünümü karşısında paniğe kapıldılar. Öfkeden kendini kaybetmiş bi-

rinin karşısında sağa sola kaçışan korkaklar gibi dağılıp uzaklaştılar. Tek başına kalan babasız küçük Simon çayırlara doğru bir koşu tutturdu. Bir anısının uyandırdığı itkiyle karar vermişti; nehre atacaktı kendini.

Yaşamını sürdürmek için dilencilik yapan zavallı bir adamı anımsamıştı. Parasızlık içinde yaşamaya daha fazla katlanamadığından sekiz gün önce nehre atmıştı kendini. Adamı nehirden çıkardıklarında Simon oradaydı. Bembeyaz yanakları, sular sızan sakalı ve açık kalmış gözleriyle adamın çirkin ve acınası görünümünden etkilenmişti. Çevredekilerden biri, "Ölmüş," bir diğeri de, "şimdi mutludur artık," demişti zavallı için.

Simon da onun gibi nehre atmak istiyordu kendini, çünkü babasızdı, tıpkı o zavallının parasız olduğu gibi.

Nehrin kıyısına yaklaşarak akan suya baktı bir süre. Berrak akıntıda balıkların oynaştığını ve bazılarının suyun üstüne sıçrayarak yüzeye yakın uçan sinekleri yakaladığını gördü. Onların bu şekilde beslenmeleri ilgisini çektiğinden seyretmek için ağlamayı kesti. Fakat aralıklarla ağaçları bir sallayıp bir dinen rüzgâr yine o düşünceyi getirdi aklına:

"Nehre atacağım kendimi, çünkü babam yok benim."

Hava güzel ve ılıktı. Güneş çimenleri ısıtıyor, nehrin suyu ayna gibi parlıyordu. Simon gözyaşlarının ardından gelen bitkinlik sırasında kısa bir mutluluk anı yaşadı, hatta öğle sıcağında çimenlere uzanıp uykuya dalmak geldi içinden.

Ayaklarının altında bir kurbağa sıçradı. Yakalamaya çalıştı. Kurbağa kaçınca peşinden gitti; üçüncü girişiminde arka ayaklarından birinden yakaladı onu. Hay-

vancağızm kurtulma çabaları gülümsetti Simon'u. Kurbağa uzun bacaklarını gövdesine doğru çekiyor ve ani bir yaylanma yaparken dimdik iki çubuk gibi duruyordu bacakları. Gözleri yusyuvarlak havaya bakıyor, ön ayaklarını el gibi kullanarak çırpınıyordu. Kurbağa Simon'a bir oyuncağı anımsattı. Birbiri üstüne zigzag biçimde çivilenmiş düz tahta şeritleri hareket ettirilince bunlara bağlı küçük askerlerin talim yapar gibi yürüdüğü bir oyuncaktı bu. Sonra yine evini ve annesini düşündü Simon. İçini kaplayan üzüntüyle ağlamaya başladı. Dudakları titriyordu. Dizüstü çöktü ve akşamları yatağa girmeden önce yaptığı gibi duasını mırıldanmaya başladı. Fakat birden bastıran şiddetli hıçkırık nedeniyle tamamlayamadı dua sözcüklerini. Artık hiçbir şey düşünemiyor, çevresindeki hiçbir şey dikkatini çekmiyordu; ağlıyordu sadece.

Birden omzunda bir elin güçlü dokunuşunu duyumsadı. Boğuk bir ses, "Hey, ahbap, nedir seni böyle üzen?" diye sordu ona.

Simon başını çevirdi. Siyah kıvırcık saçlı, uzun boylu iriyarı bir işçi sevecen bakışlarla bakıyordu ona. Simon yaşlı gözlerle ona bakarak ağlamaklı bir sesle, "Çocuklar dövdü beni," dedi, "babam yok diye."

"Nasıl olur?" dedi adam gülümseyerek, "herkesin bir babası vardır."

"Ama benim yok," diye yanıtladı çocuk, hıçkırıklar içinde.

Bunu duyunca adamın yüzü ciddi bir görünüme büründü. La Blanchotte'un oğlunu tanımıştı. Çevrede yeni olmasına karşın kadına ilişkin söylenenler kulağına

çalınmıştı.

"Kes ağlamayı evlat," dedi Simon'a, "gel, evine götüreyim seni; annen bir baba verecek sana."

Yola koyuldular; elele tutuşmuşlardı. Tekrar bir gülümseme belirmişti adamın yüzünde. Şu La Blanchotte'u görmek iyi olacaktı. Onun çevredeki güzel kızlardan biri olduğu söyleniyordu. Kim bilir? Erkekten yana bir kez yanılan genç bir kadın bir kez daha yanılırdı belki.

Beyaz badanalı küçük şirin bir evin önünde durdular. "İşte burası!" diye bağırdı Simon, "anne, baksana!"

Genç kadın kapıda görününce adam gülümsemeyi bıraktı. Çünkü kendisini aldatan bir erkeğin gelip geçtiği evini başka bir erkeğe karşı savunurcasına ciddi bir tavırla kapıda duran bu uzun boylu solgunca kadını artık hafife almamak gerektiğini anlamıştı. Ürkek bir tavırla, kasketi elinde, kekeleyerek, "Şey, bayan, oğlunuz nehrin orada yolunu şaşırmıştı, alıp getirdim size."

Fakat Simon kollarını annesinin boynuna dolayarak "Hayır anne, öyle değil!" diye bağırdı, "ben oraya kendimi suya atmak için gitmiştim, çünkü okuldaki çocuklar babam yok diye dövmüşlerdi beni."

Kadının yanakları kızardı. Yüreğine düşen incinme duygusuyla, yaşlı gözlerle oğlunu kucakladı. Adam da duygulanmış, nasıl uzaklaşacağını bilemeden dikilip kalmıştı orada. Simon ona doğru koşarak ,"Benim babam olur musun?" diye sordu.

Derin bir sessizlik izledi bu sahneyi. La Blanchotte utanç içinde ezik ve sersemlemiş bir tavırla ellerini göğ-

süne kavuşturarak duvara yaslandı. Yanıt gelmediğinden çocuk atıldı: "Olmak istemezsen yine nehre gider suya atarım kendimi."

Adam bu sözleri şaka gibi aldı ve gülerek, "İsterim tabi," dedi, "hem de çok."

"Peki o zaman adını söyle," dedi Simon, "söyle de çocuklar sorduğunda söyleyeyim."

"Philip," diye yanıtladı adam.

Simon bir an durdu; ismi iyice bellemek istiyordu. Sonra üzüntüsünden tamamen sıyrılarak kollarını adama doğru uzattı. "Peki, Philip, o zaman sen benim babamsın."

Adam Simon'u kucağına alarak her iki yanağından öptü onu, sonra da aceleyle uzaklaştı oradan.

Simon ertesi gün okula gittiğinde yine alaycı gülüşlerle karşıladılar onu. Çocuklar sataşmalara başlamak üzereyken Simon onların başına taş atar gibi haykırdı: "Babamın adı Philip."

Alaycı bağırışlar yükseldi her yandan: "Philip kim? Philip ne? Kimmiş o? Nereden buldun senin bu Philip'i ?"

Simon hiçbir soruyu yanıtlamıyor ve sarsılmaz bir inançla bakışlarıyla karşı koyuyordu çocuklara. Onlardan kaçmak yerine başına gelecekleri göze almıştı bu kez. Neyse ki okul müdürü yardımına koştu, evine götürdü Simon'u.

Philip üç aydır La Blanchotte'un evinin önünden geçiyor ve kadını pencere önünde dikiş dikerken gördüğünde cesaretini toplayıp onunla konuşuyordu. Genç kadın ona karşı uygarca davranıyor, sorularını yanıtlı-

yor, ama hiç şakalaşmıyor ve eve almıyordu onu. Buna karşın Philip bütün erkekler gibi biraz kasıntılı olduğundan kendisiyle sohbet ederken kadının yanakları kızarıyormuş gibi geliyordu ona. Fakat insan lekesi kolay kolay çıkmadığından La Blanchotte'un çekinik davranışına karşın dedikodu alıp yürümüştü çevrede.

Simon'a gelince, o çok sevmişti yeni babasını. Günlük işi bittiğinde hemen her akşam ona gidiyor, birlikte yürüyorlardı. Çocuk okula gittiğinde gururla karışık duygular içinde arkadaşlarının arasına karışıyor, ama sorularını yanıtsız bırakıyordu.

Fakat bir gün, Simon'a saldıran grubun başındaki çocuk, "Yalan söyledin," dedi ona, "senin Philip adında bir baban yok." Simon'un canı sıkılmıştı. "Neden böyle söylüyorsun?" diye sordu. Çocuk ellerini ovuşturarak yanıtladı: "O baban olsaydı annenin kocası olurdu."

Simon bu akıl yürütmenin ortaya çıkardığı gerçek karşısında allak bullak oldu. Yine de altta kalmadı: "Olsun, o benim babam." Çocuk küçümser bir tavırla, "Olabilir, ama yine de tam olarak baban sayılmaz," diye yanıtladı onu.

Simon başını öne eğdi ve bir şeyler düşünür gibi uzaklaştı oradan. Philip'in çalıştığı yere, yaşlı Loizon'un demirhanesine doğru yürüdü.

Demirhane ağaçlar arasında olduğundan dal ve yaprakların karanlığında daha da parlak gözüken fırın alevleri çekiçlerini büyük bir gürültüyle örslerine indiren beş demirciyi aydınlatıyordu.

Simon dikkat çekmeden içeri girdi. Philip'in yanına giderek gömleğinin kolunu çekiştirdi. Philip dönüp

baktı. Diğer işçiler birden ellerindeki işi bırakıp dikkat kesildiler. Bu alışılmadık sessizlikte Simon'un ince sesi yükseldi: "Philip, okuldaki çocuk senin babam olmadığını söyledi bana. Ne demek istedi?"

"Nedenmiş o?" diye sordu Philip.

Çocuk tüm saflığıyla ekledi: "Çünkü sen annemin kocası değilmişsin."

Hiç kimse gülmedi bu sözlere. Philip önündeki örsteki çekici tutan kocaman ellerine başını yaslamış duruyordu. Bir gülümseme yayıldı yüzüne. Dört arkadaşı onu izliyordu. Bu dev gibi adamlar arasında küçük bir böcek gibi kalan Simon endişe içinde yanıt bekliyordu. Birden demircilerden biri diğerlerinin duygularını da dile getirerek Philip'e döndü. "La Blanchotte iyi bir kızdır," dedi, "başına gelen talihsizliğe karşın dürüst bir erkeğe yaraşır bir eş olur bence."

"Evet, doğru bu," dedi diğerleri.

İlk konuşan, "Kadınlık onuru çiğnendiyse kızın suçu ne?" diye sürdürdü konuşmasını, "öyle insanlar biliyorum ki bugün saygıdeğer geçinirler ama yemedikleri halt kalmamıştır."

"Bu da doğru," dedi diğer üç işçi, hep bir ağızdan.

"Zavallı kızcağız," dedi ilki, "nasıl da çalıştı, didindi, tek başına büyüttü bu çocuğu. Ağlayıp durur, kiliseye gitmek dışında evinden çıkmaz; Tanrı bilir çektiklerini."

"Evet, hepsi doğru," dedi diğerleri.

Sessizlik çöktü. Ateşi besleyen körüklerin hırıltısından başka bir ses duyulmuyordu. Philip aceleci bir ta-

vırla Simon'a doğru eğilerek, "Git, annene söyle," dedi, "eve gelip onunla konuşacağım." Çocuğu hafifçe omuzlarından iterek işinin başına döndü.

Beş çekiç tekrar eşanlı olarak örslere inip çıkmaya başladı. Demirciler günbatımma dek demir dövmeyi sürdürdüler. Söylencelerdeki ateş tanrıları gibi güçlü, mutlu ve doygun duyumsuyorlardı kendilerini. Katedralin büyük çanı çaldığında nasıl diğer çanların sesini bastırırsa Philip'in çekici de kulakları sağır eden bir sesle art arda örse indiğinde diğerlerinin çıkardığı sesleri öyle bastırıyordu. İşçi gözlerini ateşe dikmiş, çevreye saçılan kıvılcımlar arasında dimdik, coşkuyla yapıyordu işini.

Philip, La Blanchotte'un kapısını çaldığında karanlık basmış, gökyüzü yıldızlarla bezenmişti. Temiz bir gömleğin üzerine pazar günleri giydiği yeleğini giymiş, sakalını düzeltmişti. Genç kadın kapıyı açtığında üzüntülü bir ses tonuyla, "Bay Philip," dedi, "böyle gece gece gelmeniz hiç hoş değil bence." Adam cevap vermek istedi, ama kekeleyerek şaşkın bir tavırla kadının karşısında dikilip kaldı.

"Şunu da anlamanız gerek," diye devam etti kadın, "artık insanların arkamdan konuşmasını istemiyorum." Bunu söylerken içeri girmek üzereydi.

Philip söyleyeceğini birden söyleyiverdi: "Benim için hiç önemi yok bunun, karım olmayı kabul edersen." Yanıt gelmedi, fakat Philip kapının ardından gelen bir ses duydu. Yere düşen birinin çıkardığı sese benzetti. Çabucak içeri girdi. Yatağına yatmış olan Simon'un kulaklarına bazı sesler çalındı. Annesinin mırıldandı-

ğı birkaç sözle bir öpücük sesiydi bunlar. Az sonra bir çift elin kendisini yataktan alıp kaldırdığını duyumsadı Simon. Onu güçlü kollarıyla kucaklayan Philip, "Şimdi okuldaki çocuklara babanın kim olduğunu söyleyebilirsin," dedi. "Babanın demirci ustası Philip Remy olduğunu ve sana el kaldıranların kulaklarını çekeceğini söylersin onlara."

Ertesi sabah ders başlamadan önce Simon solgun bir yüz ve titreyen dudaklarla aynı sözleri söylüyordu okul arkadaşlarına:

"Benim babam demirci ustası Philip Remy'dir; bana kim el kaldırırsa onun kulağını çekecek, haberiniz olsun."

Bu kez hiçbiri gülmedi. Çünkü adamın kim olduğunu biliyorlardı. Demirci Philip Remy'di o ve dünyadaki herkesin babam diye gururlanacağı bir adamdı.

YILBAŞI HEDİYELERİ

Jacques de Randal akşam yemeğini evinde yalnız yedikten sonra uşağına izin vermiş, birkaç mektup yazmak için masasının başına geçmişti.

Her yılı böyle sonlandırır, düş kurar ve yazardı. Geçen yılın ilk gününden bu yana yaşadığı, olup bitmiş, küllenmiş olayları aklından geçirir, anıları ve yüzleri belleğinden silinmemiş olan dostlarına ocak ayının bu ilk gününde birkaç satır yazarak yeni yıl için en iyi dileklerini iletirdi onlara.

Masasının çekmecesinden bir kadının fotoğrafını çıkardı; bir süre baktıktan sonra öptü onu. Fotoğrafı önündeki kâğıdın yanma koyup yazmaya başladı:

> SEVGİLİ IRENE: Sana hizmetçimle göndermiş olduğum küçük hediyeyi almışsmdır. Bu akşam kendimi eve kapatıp sana yazmak, bir şeyler söylemek –

Kalemi hareketsiz kaldı. Jacques ayağa kalkıp odada aşağı yukarı yürümeye başladı.

On aydır yeni bir sevgilisi vardı. Öncekiler gibi gösteri dünyasından veya hafif kadın olarak tanınan biriyle

girdiği gelgeç bir serüven ilişkisi değildi bu. Sevdiği ve gönlünü kazandığı bir kadındı. Jacques gençlik yıllarını ardında bırakmış olmasına karşın bir erkek için hâlâ genç sayılabilecek niteliklere sahipti. Daha iyimser ve yararcı bir yaklaşımla artık yaşamı daha ciddiye alıyor ve bu nedenle her yıl duygularının bir bilançosunu çıkarıyordu. Yeni kurulmuş veya son bulmuş dostlukların, yaşamına giren kişilerin ve tanık olduğu olayların bilançosuydu bu.

Kalbini kaptırdığı bu yeni aşkın coşkulu ilk dalgaları durulduğunda hesap yapan bir işadamının keskin dikkatiyle ona karşı olan duygularını sorguluyor ve bu duyguların gelecekte nasıl biçimleneceğine ilişkin bir fikir oluşturmaya çalışıyordu. Geleceğe baktığında da uzun ve güçlü gönül ilişkilerinin kaynaklandığı, sevecenlik, duygudaşlık ve binlerce ince bağdan oluşan büyük ve derin bir sevgi seli görüyordu.

Bir sesle irkildi. Kapı çalınmıştı. Duraksadı. Açmalı mıydı? "Açmalıyım," dedi kendi kendine, "kim olursa olsun yılbaşı gecesi kapıyı çalanı buyur etmek gerekir."

Bir mum alıp holü geçti, sürgüleri çekip kilidi çevirdi. Kapıyı açınca gönüldeşini gördü karşısında. Solgun bir yüzle ellerini girişin duvarına yaslamış, duruyordu.

"Ne oldu? Nen var senin?" diye sordu ona.

"Yalnız mısın?"

"Evet."

"Hizmetçiler yok mu?"

"Yok."

"Dışarı çıkmıyor musun?"

"Hayır."

Evin yabancısı olmayan bir tavırla içeri girdi kadın. Oturma odasına girer girmez divana attı kendini; ellerini yüzüne siper edip ağlamaya bağladı.

Jacques kadının ayaklarının dibine diz çöküp ellerini gözlerinden ayırmaya çalıştı. Gözlerine bakmak istiyordu.

"Irene, Irene, ne oluyor? Yalvarırım söyle, nen var senin?"

Kadın hıçkırıklar arasında mırıldandı: "Böyle yaşayamam artık."

"Böyle yaşamak mı? Ne demek istiyorsun?"

"Evet, artık böyle yaşayamam; sana hiç söz etmemiştim. Çok kötü, daha fazla katlanamam. Bugün tokatladı beni."

"Kim? Kocan mı?"

"Evet, kocam."

Jacques şaşırmıştı. Kadının kocasının böyle kaba bir davranışta bulunabileceğini hiç düşünmemişti. Hali vakti yerinde, yaşamayı seven biriydi adamcağız. Kulüplerde boy göstermeyi, tiyatroyu ve atları severdi. İyi bir eskrimciydi. Herkes onu iyi ve kibar bir beyefendi olarak tanır ve bu özellikleriyle takdir ederken vasat bir zekâya sahip olduğunu, bütün iyi yetişmiş kişiler gibi düşünüp toplumsal kurallara saygı duyarak davranması için gereken düzeyde bir eğitim ve genel kültürden yoksun olduğunu eklemeden edemezlerdi.

Varlıklı ve iyi yetiştirilmiş herkesin yapmak zorun-

da olduğu gibi o da kendisini karısına adamış bir adam görünümü veriyor, karısının istekleri, sağlığı ve giyim kuşamıyla yakından ilgileniyor, bunların ötesinde tamamen özgür bırakıyordu onu.

Jacques Irene'nin tanışı olmakla, iyi huylu her kocanın, karısının yakın bir arkadaşına borçlu olduğu sevecen bir tokalaşmaya hak kazanıyordu kuşkusuz. Sonraları söz konusu arkadaşlık ilerleyip Jacque Irene'nin sevgilisi olduğunda kocayla olan ilişkisi daha içtenlikli bir görünüm almıştı; uygun olan da buydu.

Jacques, çiftin evinde böyle bir fırtına kopacağını düşünde görse inanmazdı. Kadının sözleri şaşırtmıştı onu. "Nasıl oldu bu?" diye sordu, "anlat bana."

Bu soru üzerine kadın uzun bir öykü anlattı. Evlendiği günden bu yana yaşadıklarının öyküsüydü bu. Bir hiç yüzünden çıkan ilk anlaşmazlıktan söz etti. Bu uyuşmazlık daha sonra yaşanan görüş ayrılıklarıyla yoğunluğunu arttırarak sürmüştü. Bunları şiddetli tartışmalar izlemiş, kendini pek belli etmemekle birlikte gerçek bir kopma noktasına doğru sürüklenmişlerdi. Bu arada kocası saldırgan, şüpheci ve şiddete eğilimli davranışlar sergilemeye başlamıştı. En son olarak da kıskançlık baş göstermişti. Jacques'tan kıskanıyordu karısını. Bugün yine bir olay çıkarmış ve tokatlamıştı onu. Sözlerini bitirince, "Ona dönmem bir daha," dedi kararlı bir tavırla, "kapına geldim, gerisi sana kalmış."

Jacques kadının karşısına oturdu. Dizleri birbirine değiyordu. Ellerini tuttu onun. "Dinle, bir tanem," dedi, "büyük ve geri dönüşü olmayan bir çılgınlık yapmak üzeresin. Kocanı terk etmek istiyorsan ayrılma nedeni-

ni onun üzerine yık ki, toplum içindeki konumuna leke sürülmesin."

Kadın huzursuz bir tavırla bakıyordu ona. "Peki, ne yapmamı önerirsin?" diye sordu.

"Eve dön ve boşanıncaya, yani savaştan zaferle ayrılıncaya dek yaşamınla baş etmeyi sürdür."

"İyi ama önerdiğin bu yol biraz korkakça olmuyor mu?"

"Hayır, akıl ve mantık bunu gerektirir. Toplum içinde iyi bir yerin, koruman gereken bir adın ve dostlukların var, çekip çevireceğin akraba ilişkilerin de. Anlık bir öfke yüzünden bütün bunları yitirmeyi göze alamazsın."

Kadın ayağa kalktı, sert bir tavırla "Hayır!" dedi, "daha fazla dayanamam! Her şey bitti, bitti."

Sonra ellerini sevgilisinin omuzlarına koydu ve gözlerinin içine bakarak, "Beni seviyor musun?" diye sordu.

"Evet."

"Gerçekten mi?"

"Evet."

"O zaman yanına al beni."

Jacques sesini yükselterek, "Seni yanıma almak mı?" dedi. "Yani buraya, kendi evime! Çıldırdın mı? Seni sonsuza dek yitirmek demek olur bu. Aklını kaçırmışsın sen."

Kadın, ağzından çıkan sözcüklerin ağırlığını bilircesine ağır ağır ve ciddi bir tavırla, "Dinle, Jacques," dedi, "kocam seni görmemi yasakladı. Ben de artık senin evine gizlice gelmek, bu komediyi sürdürmek istemiyo-

rum. Karar vermelisin; ya kalmama izin ver, ya da beni yitirmeyi göze al."

"Sevgili Irene, o zaman boşan, evleneyim seninle."

"Evet, en az iki yıl sonra evlenirsin benimle. Ne sabırlı aşkın varmış senin."

"Bana bak, düşün biraz. Burada kalırsan kocan yarın gelir ve alıp götürür seni. Çünkü o senin kocan, çünkü buna hakkı var, yasalar ondan yana."

"Jacques, ben evinde kalmak istediğimi söylemedim. Seninle istediğin yere giderim demek istedim." Bunu yapacak kadar beni sevdiğini sanmıştım; yanılmışım. Elveda!"

Kadın birden arkasını dönüp kapıya doğru yöneldi. Öyle hızlı hareket etmişti ki Jacques ancak salondan çıkarken yakalayabildi onu.

"Dinle Irene."

Kadın çırpınıp duruyor, onu dinlemiyordu. Gözleri yaşlarla dolu, "Bırak beni," diyordu hıçkırarak, "çekil başımdan."

Jacques biraz güç kullanarak onu tekrar oturttu ve bir kez daha önünde diz çökerek aklından geçen şeylerin riskli ve çılgınca olduğunu anlaması için bir dizi neden ve öneri ileri sürdü. Fikrini değiştirmek için sevgisiyle sarmaladığı kandırma yöntemleri kullanarak gerekli gördüğü her yolu denedi.

Kadın sessiz ve buz gibi bir duruşla oturuyor, Jacques ise kendisini dinlemesini, ona güvenmesini, önerdiklerini yapmasını söylüyordu yalvarırcasına.

Sözlerini bitirdiğinde kadının yanıtı sadece "Bitti mi? Artık gidebilir miyim?" oldu. Sonra da "Ellerini çek de ayağa kalkayım," diye ekledi.

"Buraya bak, Irene."

"Bırakır mısın?"

"Irene, kararın kesin mi?"

"Bırak da gideyim artık."

"Hiç olmazsa şunu söyle bana: Sonunda pişman olacağın bu çılgınca karardan geri adım atmaya niyetin yok mu?

"Yok, bırak gideyim."

"Peki, kal o zaman. Burada evindesin; biliyorsun bunu. Yarın sabah yola çıkarız."

Kadın Jacques'a aldırmadan sert bir tavırla ayağa kalktı. "Hayır," dedi, "çok geç artık. Özveride bulunmanı istemiyorum senden, bağlılık gösterisi yapmanı da."

"Öyle mi? Yanımda kal o zaman. Yapmam gerekeni yaptım; söylemem gerekeni söyledim. Sana karşı sorumlu değilim artık. Vicdanım rahat. Ne yapmamı istiyorsan söyle, uyarım."

Kadın tekrar oturdu; adamın yüzüne uzun uzun baktıktan sonra, "Peki, açıkla o zaman," dedi yavaşça.

"Neyi açıklayayım?"

"Her şeyi; fikrini değiştirmeden önce aklından geçen her şeyi. Ne yapacağıma o zaman karar vereceğim."

"İyi ama ben öyle uzun uzun düşünmemiştim ki! Yapmak istediğin şeyin çılgınca bir davranış olacağı

konusunda seni uyarmak zorundaydım. Sen ısrarlısın, ben de senin çılgınlığını paylaşmak istiyorum. Bu isteğim hâlâ geçerli."

"Böyle çabucak fikir değiştirmek doğal bir davranış değil."

"Sevgilim, dinle beni. Yaptığım ne özveride bulunmak ne de bağlılık gösterisi. Seni sevdiğimi anladığım an her âşığın yaptığı gibi şu sözleri mırıldandım kendi kendime: Bir kadını seven, onu kazanmak için çaba gösteren ve sonunda onu kazanan, bağrına basan bir erkek hem kendisiyle hem de sevdiceğiyle kutsal bir sözleşme yapmış olur. Kuşkusuz bu sözlerim senin gibi bir kadın için geçerli, kolay etkilenen oynak kalpli bir kadın için değil. Öte yandan aslında büyük bir toplumsal ve yasal değeri olan evliliğin ahlaki değeri benim gözümde çok az bir yer tutuyor. Evliliklerin genellikle hangi şartlar altında gerçekleştiğini dikkate alarak söylüyorum bunu. Dolayısıyla bu yasal bağla bağlanmış, fakat kocasıyla sevgi bağı kuramayan, onu sevemeyen, yani yüreği özgür kalmış bir kadın gönül bağı kurduğu, kendisine değer veren ve başkasıyla ilişkisi bulunmayan bir erkekle karşılaştığında ve erkek de aynı duygularla onu kucakladığında ben derim ki bu ikili arasında karşılıklı kabullenmeye dayalı özgür bir sözleşme yapılmıştır ve nikâh memuru karşısında mırıldanan bir 'Evet' ten öte bir şeydir bu. Yine derim ki her ikisi de onurlu birer insansa onların birlikteliği törenle kutsanan bağlılık yeminleriyle oluşmuş birlikteliklerin hepsinden daha içrek, daha güçlü ve daha sağlıklı olur.

"O kadın her riski göze almaktadır. Her şeyini, kalbini, ruhunu, bedenini, onurunu, yaşamını verdiğinden,

her türlü bahtsızlığı, tehlikeyi göze aldığından, cesur ve yılmaz bir eyleme kalkıştığından, her şeye, kendisini öldürmeyi düşünebilen kocasına, kendisini dışlayacak topluma karşı koyduğunu bilerek üstlenmektedir bu riskleri. İşte bu nedenlerden ötürü evlilik bağından saptığı dönemeçte saygıdeğerliliği hakketmiştir ve onu kucaklayan sevgilisi de aynı nedenlerden ötürü her şeyi onun yaptığı gibi göze almalı ve ne olursa olsun herkesin üstünde tutmalıdır o kadını. Başkaca söyleyecek bir sözüm kalmadı. Sözlerimin başında duyarlı biri olarak seni uyarmayı görev bildim ve şimdi sadece seni seven bir erkek olarak karşındayım. Ne söylersen söyle, uyarım sana."

Kadının yüzünde güller açtı birden. Adamın son sözlerini bir öpücükle noktaladı. Alçak bir sesle, "Söylediklerim doğru değildi, sevgilim," dedi. "Hiçbir sorun yok. Kocam hiçbir şeyden şüphelenmiyor. Fakat ben görmek, ne yapacağını bilmek istemiştim. Senden yılbaşı hediyesi olarak bugün verdiğin kolyeden başka kalbinin hediyelerini de almak istemiştim. Ve sen onları verdin bana. Teşekkürler; bana verdiğin mutluluk için Tanrı'ya şükürler olsun."

Şimdilerde her şeyi ciddiye alıyorsunuz. Sevgililerini öldüren garip ve sıradan kadınların aldıkları öç mahkeme salonunda suçluların nabzını yoklamak için bir araya gelen on iki kentsoylunun gözlerini yaşartıyor. İşte sizin bilgeliğiniz, aklınız.

"İnsanı anlatıyor Maupassant. Öykülerinde iyi, kötü, çirkin, güzel, kösnül, yüzeysel, derin, insana özgü bütün nitelikler kaynaşıyor. Kurmacayla değil, bizzat yaşamın bağrından alarak oluşturduğu öykülerinde dolaysız, yalın, süslü bir sözcük dağarcığına gerek duymayan bir biçem ve kendi yaşam felsefesine koşut biçimde ayakları yere basan, ölümlü olduğunun bilincinde, bugünü yaşayan, seven, aldatan, aldanan, hovarda, öç alan, özveride bulunan, acı çeken, keyif süren, yazgısıyla savaşan, yüreğinin götürdüğü yere giden kadın ve erkekleri görünür gerçeğin ötesine geçerek anlatıyor."

HALUK ERDEMOL

9 ₺
KDV DAHİL

ISBN: 978 605-5182-50-2

alakarga
https://www.facebook.com/alakargayayinevi
https://twitter.com/alakargakitap
www.alakarga.com.tr